

UČENJE KROZ DJELOVANJE

**PREGLED PROCESA PRISTUPANJA BIH PROGRAMIMA
ZAJEDNICE: CJELOŽIVOTNO UČENJE I MLADI U AKCIJI**

SADRŽAJ

PREGLED	3
Popis skraćenica	4
UVOD	5
1. PROGRAMI ZAJEDNICE I PROGRAMI ZAJEDNICE USMJERENI KA OBRAZOVANJU.....	6
1.1 Pristup Programima Zajednice za zemlje nečlanice	6
1.2 Stanje visokog obrazovanja u BiH.....	6
1.3 Značaj Programa Zajednice sa stanovišta reforme obrazovanja u BiH: sa fokusom na LLP i YiA	8
2. MAPA PUTA BIH ZA PROGRAME LLP I YiA.....	11
2.1 Izazovi na području raspodjele nadležnosti	11
2.2 Postignuti napredak BiH ka pristupu Programima LLP i YiA do 2010. godine	11
2.3 Neophodna državna institucionalna struktura	12
3. POTPUNO ISKORIŠTAVANJE PRUŽENIH PRILIKA: SLJEDEĆI KORACI I BUDUĆI IZAZOVI	15
3.1 Postignuti učinci u vezi trenutno dostupnih fondova EU usmjerenih na područje obrazovanja	15
3.2 Iskorištavanje pruženih prilika za učešće u komponentama Programa LLP i YiA	19
ZAKLJUČAK.....	22
BIBLIOGRAFIJA	25

Pregled

Zahvaljujući ratifikaciji Okvirnog sporazuma o općim principima učešća BiH u Programima Zajednice, zaključenog između Evropske zajednice i BiH, našoj je zemlji otvoren pristup ka 32 nova mehanizma potencijalne strateške podrške.¹ Učešće u Programima Zajednice zapravo predstavlja dio pripreme BiH za prihvatanje budućih uslova koje podrazumijeva članstvo u EU, te na taj način priprema zemlju za ranije preuzimanje određenih obaveza prema Uniji, a kako bi BiH što bolje iskoristila prednosti koje će joj donijeti eventualno buduće članstvo u EU. Riječ je, dakle, o prilici za postepenim upoznavanjem sa načinima iskorištavanja fondova EU, koji su dostupni za implementaciju reformi nužnih za daljnji razvoj i napredak. Kada je riječ o procesu pristupanja Programima Zajednice, bitno je napomenuti da BiH trenutno zaostaje za ostalim zemljama regiona.

Ovaj rad predstavlja procjenu pozicije BiH, po pitanju pristupa programima Cjeloživotnog učenja (Lifelong Learning - LLP) i Mladi u akciji (Youth in Action - YiA), a što predstavlja neophodan element reformskog procesa jednog od ključnih javnih područja u BiH – područje obrazovanja. Zaostajanje BiH u implementaciji Bolonjskog procesa rezultiralo je i udaljavanjem od ambicioznih evropskih strateških ciljeva, definiranih Lisabonskom strategijom.

Bosanskohercegovačke institucije, kao i potencijalni korisnici, još uvijek nisu sposobne, potpuno i na odgovarajući način, zadovoljiti zahtjeve predviđene za pristup programima LLP i YiA, propuštajući šansu za potpuno iskorištavanje dostupnih fondova. Slabi rezultati postignuti prilikom pokušaja pristupanja navedenim fondovima predstavljaju negativnu preporuku za BiH unutar cjelokupnog procesa evropskih integracija. Pored toga, generalno loš rejting u implementaciji osnovnih evropskih reformi također ometa napredak u ovom području.

Iako, u ovom trenutku, Brisel nevoljko pruža zemlji podršku pri pokušaju pristupanja Programima Zajednice, BiH mora zadržati svoj strateški fokus, s obzirom da predmetne reforme nije moguće implementirati „preko noći“, nego je neophodno poduzeti koncentrirane i dugotrajne napore. Upravo iz navedenih razloga, BiH mora ranije poduzeti neophodne pripremne korake: nadogradnja postojećih strateških dokumenata, uz detaljnu procjenu unutrašnjih kapaciteta i potreba, te postepeno uvođenje neophodne institucionalne infrastrukture, uz angažiranje postojećih resursa i kapaciteta na putu ka potpunom iskorištavanju dostupnih fondova EU.

¹ Ako se uzmu u obzir svi podprogrami/akcije, unutar šireg okvira

POPIS SKRAĆENICA

BiH	Bosna i Hercegovina
VE	Vijeće Evrope
VM	Vijeće ministara
PZ	Programi Zajednice
DEI	Direkcija za evropske integracije
DG	Generalna direkcija
DG EAC	Generalna direkcija Evropske komisije za obrazovanje i kulturu
DIS	Decentralizirani sistem implementacije za upravljanje fondovima EU
EAHE	Evropsko područje visokog obrazovanja
EK	Evropska komisija
ECTS	Evropski sistem prenošenja bodova
EM	Erasmus Mundus
EP	Evropski parlament
EU	Evropska unija
EVS	Evropski volonterski servis
FP7	Sedmi Okvirni program
VO	Visoko obrazovanje
IPA	Predpristupna pomoć
LLP	Program Cjeloživotnog učenja
MCP	Ministarstvo civilnih poslova
MFT	Ministarstvo finansija i trezora
MoU	Memorandum o razumijevanju
RS	Republika Srpska
SALTO	Podrška, Napredno učenje i Mogućnosti obuke (Agencija)
YiA	Mladi u akciji
ZB	Zapadni Balkan

UVOD

Počevši od 2007. godine, izmijenjena je opća struktura evropskih fondova namijenjenih za izvršenje budžeta Evropskih zajednica, a u okviru budžetskog perioda zaključno sa 2013. godinom, što ukazuje na činjenicu da je EU usvojila nove metode finansiranja, kako u odnosu na zemlje članice EU, tako i kada je riječ o vanjskoj pomoći i podršci susjednim zemljama i zemljama kandidatima na putu ka punopravnom članstvu. Ipak, pojedini programi koji su se ranije primjenjivali, našli su svoje mjesto i u okviru novog budžetskog perioda, iako uz određen stepen međusobnog sjedinjavanja, a sa ciljem njihovog pojednostavljenja. Istovremeno, usvojeni su novi instrumenti i programi, u smislu podrške Evropskim razvojnim strategijama, te su kreirane i nove politike. U skladu sa novim rasporedom EU sredstava, moguće je navesti pet centralnih kategorija: predpristupna pomoć, vanjska podrška, regionalna pomoć, prirodni resursi i Programi Zajednice². Pored toga, postoje naznake da će doći do daljeg restrukturiranja EU fondova u okviru sljedećeg budžetskog perioda počevši sa 2013. godinom.

Kada je riječ o mogućnostima korištenja EU fondova, BiH je prvenstveno usmjerena na Instrumente predpristupne pomoći (IPA).³ Pored toga, EU predviđa i čitav niz programa finansiranja namijenjenih zemljama kandidatima – Programi Zajednice.⁴ Iako su navedeni programi bili namijenjeni prvenstveno zemljama članicama EU, isti su naknadno ponuđeni i zemljama Zapadnog Balkana, kao dio procesa stabilizacije i pridruživanja. Kao takvi, navedeni programi pružaju mogućnost zemljama kandidatima na putu ka EU da se upoznaju sa EU politikom finansiranja, kao i radnom metodologijom Evropske komisije, a sa ciljem pripremanja za pristupanje EU, te prilagođavanja EU propisima. U vezi s tim, EU i Vijeće ministara BiH su 2003. godine⁵ zaključili Opći okvirni sporazum, a sa ciljem pristupa gore navedenim fondovima, omogućivši na taj način učestvovanje BiH u 32 Programa Zajednice⁶.

Učestvovanje u Programima Zajednice pomoći će zemlji u ispunjavanju uslova predviđenih za postizanje članstva u EU, kao i u preuzimanju određenih obaveza prema Uniji, a što će u krajnosti uticati na kvalitetnije iskorištavanje povlastica koje nosi članstvo u EU. U kontekstu BiH, zemlja ima mogućnost da se postepeno upozna sa načinom korištenja raspoloživih EU fondova u svrhu implementacije reformi usmjerenih na daljnji razvoj zemlje. Kao važan indikator spremnosti BiH da postane punopravna članica EU, moguće je navesti ocjenu njenih postojećih kapaciteta u vezi sa iskorištavanjem mogućnosti koje pružaju Programi Zajednice. Vezano za pristup navedenim Programima Zajednice, cilj pomenute ocjene jeste utvrđivanje položaja BiH u jednoj od ključnih reformskih oblasti – područje obrazovanja.

² 2007-2013.eu, pristupljeno 22.01.2010. dostupno na: >> [<< http://www.2007-2013.eu/by_scope.php](http://www.2007-2013.eu/by_scope.php)

³ IPA, je kreirana sa ciljem uspostavljanja jedinstvenog okvira finansiranja za zemlje kandidate i potencijalne kandidate, olakšavajući na taj način prelazak iz jednog u drugi status. Uključuje pet komponenti (1. Pomoć u tranziciji i razvoju institucija, 2. Prekogranična i regionalna suradnja, 3. Komponenta regionalnog razvoja, 4. Komponenta razvoja ljudskih resursa, 5. Komponenta ruralnog razvoja), od kojih je BiH pristupila prve dvije, u skladu sa svojim statusom potencijalnog kandidata.

⁴ Budžet za 2007-2013 iznosi približno 75,237 miliona Eura

⁵ Odluka Vijeća od 02. 06. 2005. godine, u vezi zaključenja Okvirnog sporazuma između BiH i EU o općim principima učestvovanja BiH u Programima Zajednice. Službeni list EU br. L192/80

⁶ U početku su postojala tek 24 Programa; novi programi, koji proizilaze iz Općeg okvirnog sporazuma, su također dostupni BiH.

1. Programi Zajednice i Programi Zajednice usmjereni ka obrazovanju

Pristup Programima Zajednice podrazumijeva bezbroj prednosti koje će naknadno biti predstavljene kroz analizu dva programa koja se prvenstveno odnose na područje obrazovnog sistema, uključujući kako formalni tako i neformalni pristup. Pored toga, svi programi podrazumijevaju određene elemente predviđene za zemlje nečlanice EU, definirajući pri tome korake koje iste moraju poduzeti sa ciljem učestvovanja u pomenutim programima, a što će biti predmet naknadne obrade.

1.1 Pristup Programima Zajednice za zemlje nečlanice

Kao što smo ranije naveli, učešće u Programima Zajednice ilustruje spremnost i sposobnost određene zemlje da postane članica EU, kroz razumijevanje njene birokratije i institucionalnog djelovanja, te je kao takvo bitan korak ka konačnom pristupanju EU.

S obzirom da su pomenuti programi bili prvenstveno namijenjeni zemljama članicama, koje učestvuju u punje-nju EU budžeta putem standardnih članskih naknada, bilo je nepohodno naknadno uvesti i posebne propise za izabrane zemlje nečlanice, uključujući i potpisivanje Memoranduma o razumijevanju (MoUs) za svaki pojedini program. Navedeni memorandum podrazumijeva godišnju naknadu koja će predstavljati dio EU budžeta, te na taj način navodi zemlje koje žele učestvovati u Programima Zajednice da daju svoj doprinos EU budžetu. Prema tome, jako je važno da svaka zemlja procijeni svoje sposobnosti učestvovanja u navedenim programima, što pruža mogućnost postepenog uključivanja u budžet Zajednice, te upoznavanja sa načinom korištenja istog, a po postizanju članstva i pokrivanju pune članske naknade. Iz navedenog prozilaži, da je za konkretnu zemlju jako bitno poduzimanje predviđenih pripremnih koraka i aktivnosti bez odlaganja, u skladu sa vlastitim strateškim ciljevima i potrebama – tj. procjena najpovoljnijih programa, a u skladu sa stepenom razvoja date zemlje.

Kada je riječ o BiH, jedna od centralnih razvojnih potreba odnosi se na sprovođenje neophodnih reformi na području obrazovanja. Obrazovni sistem zemlje je u posljednje vrijeme bio predmet brojnih negativnih izvještaja, kako domaćih tako i vanjskih. Kako bi se sprovela prijeko potrebna reforma obrazovnog sistema zemlje, a posebno sistema visokog obrazovanja, neophodna su materijalna sredstva u tu svrhu.

1.2 Postojeće stanje u visokom obrazovanju BiH

Bosanskohercegovački obrazovni sistem prolazio je kroz razne reforme još od 1996. godine, suočavajući se pri tome sa brojnim preprekama na području institucionalne infrastrukture, ali i u vezi nedostatka finansijskih sredstava. S tim u vezi, BiH je 2003. godine potpisala Bolonjsku deklaraciju, u svrhu integrisanja bosansko-hercegovačkog sistema visokog obrazovanja (HE) unutar Evropskog područja visokog obrazovanja (EAHE). Međutim, pomenuti proces se pokazao vrlo napornim i komplikovanim, posebno kada je riječ o njegovoj harmonizaciji na području cijele BiH. Do kraja 2009. godine⁷, Okvirni zakon o visokom obrazovanju, koji je usvojen 2007. godine, još uvijek nije bio u potpunosti sproveden na kantonalnom nivou. Sa ciljem poboljšanja kvalitete i efikasnosti univerziteta, pomenuti zakon je definirao smjernice za reformu institucionalne strukture visokoo-brazovnih institucija, među kojima - integracija univerziteta, reforma nastavnog plana i programa, ujednačenje studijskih ciklusa, kao i metodologija ocjenjivanja, i sl., koje je još uvijek potrebno primijeniti.⁸ Većina fakulteta i dalje predstavlja neovisna pravna lica, pod okriljem nadležnih ministarstava bez neophodnih kapaciteta za kvalitetnu kontrolu. Posljedice ovako decentraliziranog⁹ i neujednačenog obrazovnog sistema najbolje osje-te diplomanti pojedinih fakulteta, odnosno univerziteta. Naime, Ministarstvo obrazovanja i kulture Republike

⁷ Komisija Evropskih zajednica. *Bosnia and Herzegovina 2009 Progress Report*, SEC(2009) 1338, str. 43-44. Brisel, 14.10.2009, dostupno na <http://www.delbih.ec.europa.eu/docs/ProgressReport20092.pdf>

⁸ Trenutno postoje samo 2 univerziteta u FBiH koja su ostvarila integraciju, mada je stepen iste upitan, dok je Zakon o visokom obrazovanju RS postavio temelje neophodne za ovakvu promjenu, pa univerziteti na području ovog entiteta nastavljaju proces integracije; međutim, niti jedna institucija nije još pristupila procjeni efekata ovog procesa.

⁹ BiH ima 13 ministarstava obrazovanja, 10 kantonalnih ministarstava, 2 entitetska ministarstva, Odjel za obrazovanje Brčko Distrikta BiH, i Ministarstvo civilnih poslova BiH, sa koordinacionim funkcijama.

Srpske je 2007. godine proglasilo ništavim ukupno 294 diplome pojedinih fakulteta istog entiteta¹⁰, s obzirom da navedene institucije nisu ispunile uslove neophodne za akreditaciju diploma. Navedeni primjer ilustruje slabost kontrolnog mehanizma nad institucijama koje su prvobitno pribavile neophodna uvjerenja, da bi kasnije propustile zadovoljiti i ostale predviđene standarde. Diplomanti takvih institucija su zapravo oni koji snose posljedice neadekvatnog obrazovnog sistema.

Bitno je naglasiti da se, pored Republike Srpske, i Federacija suočava sa istim problemom. Primjera radi, sticanje diploma studenata Medicinskog fakulteta Univerziteta u Zenici nije bilo praćeno novim zakonskim okvirom koji bi omogućio priznavanje tzv. „Bolonjskih diploma“, a što je rezultiralo protestima navedenih diplomanata, usmjerenih na državne institucije, zbog nepriznavanja diploma i spriječavanja u vršenju stečenih zvanja. S tim u vezi, a kao rezultat nepostojanja Nacionalnog kvalifikacionog okvira i razvijenog sistema osiguranja kvalitete, diplomanti sa područja cijele BiH suočavaju se sa poteškoćama u priznavanju svojih diploma.¹¹ Nažalost, zakasnilo se sa uspostavljanjem odgovarajućeg institucionalnog okvira, te donošenjem neophodnih propisa, kako bi se spriječili gore navedeni problemi.¹²

Problem loše kvalitete obrazovanja izražen je i u medijima, posebno kada je riječ o „Bolonjcima“. Sve češće, susrećemo naslove poput „Bolonja kako kome odgovara“¹³ i „Bolonjski proces proizvodi veći broj diploma bez odgovarajućeg znanja“.¹⁴

Pored toga, **kvalitet, kvantitet i vrsta kvalifikacija koje pružaju visokoobrazovne institucije ne odgovara postojećim zahtjevima tržišta rada, a što se odražava na povećanje broja nezaposlenih među novim diplomantima**, kao posljedica neadekvatne implementacije Bolonjske reforme. Poslodavci nisu zadovoljni pruženim znanjem na BiH univerzitetima, kao ni kvalitetom istog, koja ne odgovara njihovim potrebama.¹⁵ I sami studenti su prepoznali potrebu za uvođenjem praktične nastave u postojeći plan i program, a sa ciljem usvajanja neophodnih vještina koje će ih učiniti kompetentnim na tržištu rada. U skladu sa provedenim anketama, 37% mladih je nezadovoljno stepenom praktične nastave koju pružaju škole.¹⁶ Kada je riječ o pomenutim preprekama na ovom polju, bosanskohercegovački Izvještaj o napretku za 2009. godinu je prepoznao iste probleme:

BiH mora nastaviti ulagati napore, posebno kada je riječ o potpunoj implementaciji okvirnih zakona koji će omogućiti uspostavljanje Nacionalnog kvalifikacionog okvira, osiguranje kvalitete, prilagođavanje obrazovanja zahtjevima tržišta rada, te razvoj koncepta cjeloživotnog učenja.¹⁷

Ovo su samo neki od problema sa kojima se suočava domaći obrazovni sistem, te im je neophodno posvetiti neposrednu pažnju. Generalno gledajući, mladi ljudi u BiH suočeni su sa mnogobrojnim problemima koji se odnose na njihov položaj u društvu, pasivnost u međusobnom organizovanju, ograničene mogućnosti putovanja, kao posljedica postojećeg viznog režima, itd. Navedeni problemi moraju biti adekvatno usmjereni, i to usvajanjem odgovarajućih politika i programa, što ima i svoju finansijsku stranu. S obzirom da je pristup Programima Zajednice obezbjeđen, neophodno je usvojiti adekvatnu strategiju, te poduzeti pripreme radnje sa ciljem osposobljavanja za korištenje dostupnih fondova. Upravo iz navedenih razloga, ova procjena će se posebno fokusirati na dva PZ-a koji su usmjereni na obezbjeđenje finansijskih sredstava za razvoj obrazovanja i omladine.

¹⁰ RS je proglasio ništavim 294 diplome Fakulteta poslovne ekonomije u Banja Luci, te Fakulteta poslovnog menadžmenta iz Bosanske Gradiške. Sarajevo-x.com, *Provjera diploma državnih službenika stečenih na pravnim fakultetima*, Sarajevo 27.12.2007. dostupno na >>><http://www.sarajevo-x.com/bih/clanak/071227113><<

¹¹ Karabegović, Dženana. *Bolonja kako kome odgovara*. Radio Slobodna Evropa, Sarajevo, 19.11.2009. dostupno na >>>http://www.slobodnaevropa.org/content/bolonjski_proces_bih/1881700.html<<

¹² Okvirni zakon o viskom obrazovanju usvojen je 2007. godine, dok su pojedine visokoškolske ustanove počele sa implementacijom Bolonjskog procesa već 2004. godine; nadalje, Agencija za razvoj visokog obrazovanja i osiguranje kvalitete BiH osnovana je 2009. godine, te još uvijek ne funkcioniše punim kapacitetima, slična situacija se vezuje i za Centar za informisanje i priznavanje kvalifikacija.

¹³ „Bolonja kako kome odgovara“ – približno tumačenje ovog naslova ukazuje na nedostatak harmonizacije u implementaciji reformi Bolonjskog procesa, koje su predmet različitih tumačenja pojedinih institucija. Ne postoji zajedničko i jedinstveno shvatanje navedenog procesa, niti zahtjeva koje isti postavlja. Sveobuhvatne reforme su zamišljene sprovođenjem dijelova nečega što se shvata kao Bolonja. Karabegović, Dženana. *Bolonja kako kome odgovara*. Radio Slobodna Evropa, Sarajevo, 19.11.2009. dostupno na >>>http://www.slobodnaevropa.org/content/bolonjski_proces_bih/1881700.html<<

¹⁴ Skuletić, Sanja. *Mnogo diploma, malo znanja*. Dnevni Avaz, Sarajevo, 17.01.2010. dostupno na >>><http://www.dnevniavaz.ba/dogadjaji/komentar-dana/mnogo-diploma-malo-znanja><<

¹⁵ Karabegović, Dženana. *Bolonja kako kome odgovara*. Radio Slobodna Evropa, Sarajevo, 19.11.2009. dostupno na >>>http://www.slobodnaevropa.org/content/bolonjski_proces_bih/1881700.html<<

¹⁶ GTZ, Komisija za koordinaciju pitanja mladih, *Mladi trebaju omladinsku politiku! – Analiza položaja mladih i omladinskog sektora u Bosni i Hercegovini*, GTZ, Sarajevo, 2008 str. 86. dostupno na >>>www.mladi.gov.ba<<

¹⁷ Komisija Evropskih zajednica. *Bosnia and Herzegovina 2009 Progress Report*, SEC(2009) 1338, str. 43. Brussels, 14.10.2009, dostupno na <http://www.delbih.ec.europa.eu/docs/ProgressReport20092.pdf>

1.3 Značaj Okvirnog programa zajednice za reformu obrazovanja, sa fokusom na LLP and YiA

Posmatrajući brojne poteškoće koje ugrožavaju status visokog obrazovanja u BiH, kao i sam položaj mladih, neophodno je usmjeriti sve dostupne resurse prema konkretnim aktivnostima koje će uticati na rješavanje postojeće situacije. Pojedini Programi Zajednice, navedeni ranije, predviđaju finansijska sredstva za specifične oblasti, doprinoseći na taj način razvoju obrazovnog sistema i fokusirajući se na poboljšanje kvalitete obrazovanja, a sa ciljem njegovog prilagođavanja individualnim i društvenim potrebama kroz zadovoljenje zahtjeva tržišta rada i unaprijeđenje položaja mladih u društvu.

U okviru programa trenutno dostupnih BiH, specifični programi usmjereni na gore navedene aktivnosti su: Program Cjeloživotnog učenja (LLP), te Mladi u akciji (YiA). Glavni cilj navedenih programa je unaprijeđenje i poboljšanje evropskog obrazovnog sistema, kroz poštivanje Lisabonskih strateških ciljeva: „promicati razmjenu, suradnju i pokretljivost između obrazovnih institucija i sistema, kao i sistema obuke, u okviru EU, a kako bi postali sinonim za kvalitet širom svijeta.”¹⁸ Cilj se sastoji u usmjeravanju i modernizaciji obrazovnih sistema, kao i sistema obuke, u zemljama učesnicama ka pojedinim građanima koji učestvuju u samom procesu i pružaju druge vidove suradnje.¹⁹

Kako bi univerziteti postali što atraktivniji, kako na lokalnom tako i na globalnom planu, neophodna je duboka revizija nastavnog plana i programa – ne samo sa ciljem osiguranja najvišeg mogućeg akademskog sadržaja, **nego i prilagođavanja promjenjivim potrebama tržišta rada. Uključivanje diplomanata u profesionalni svijet, a potom i samo društvo, spada u najznačajnije zadatke visokog školstva.**²⁰

Program Cjeloživotnog učenja predviđa raznovrsne instrumente neophodne za unaprijeđenje institucija i ljudskih resursa na području pružanja obrazovnih usluga, a što posebno podrazumijeva: podršku uspostavljanju programa akademske prekogranične suradnje, usmjerenih na razmjenu prakse, kao i zajedničkog plana i programa, uz poštivanje ciljeva Bolonjskog procesa – stvaranje jedinstvenog i prepoznatljivog evropskog obrazovnog sistema, rješavanje pitanja priznavanja diploma, sistemi pojedinačnog ocjenjivanja (Evropski sistem prenošenja bodova (ECTS), zajednička pravila osiguranja kvalitete, itd. (detalji LPP programa predstavljeni su u Tabeli 1).

¹⁸ Odluka Evropskog parlamenta i Vijeća br. 1720/2006/EC, od 15.11.2006. godine – uspostavljanje akcionog programa za područje cjeloživotnog učenja, OJ. L 327/45, 24.11.2006

¹⁹ Priopćenje Evropske komisije - *Mobilising the brainpower of Europe: enabling universities to make their full contribution to the Lisbon Strategy*, COM(2005) 152, Brussels, 20.4.2005, dostupno na: <http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=COM:2005:0152:FIN:EN:PDF>

²⁰ Priopćenje Evropske komisije - *Mobilising the brainpower of Europe: enabling universities to make their full contribution to the Lisbon Strategy*, COM(2005) 152, Brussels, 20.4.2005, dostupno na: <http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=COM:2005:0152:FIN:EN:PDF>

Tabela 1. Program Cjeloživotnog učenja

Integrirani Program Cjeloživotnog učenja (LLP)			
Comenius Predškolsko i školsko obrazovanje	Erasmus Visoko obrazovanje i napredna obuka	Leonardo da Vinci Početna i daljnja stručna eduka- cija i obuka (VET)	Gruntvig Edukacija odraslih
Transverzalni programi 4 ključne aktivnosti: Razvoj politike, Učenje jezika, Informatičke i komunikacione tehnologije (ICT), Diseminacija podataka			
Program Jean Monnet 3 ključne aktivnosti: Jean Monnet akcije, Operativne subvencije za evropske institucije; Operativne subvencije za evropska udru- ženja			

Izvor: Portal o EU finansiranju²¹ ☒ Dostupno BiH ☐ Nedostupno BiH

Program LLP predstavlja vrijedan instrument koji je moguće iskoristiti za efikasno rješavanje brojnih poteškoća na području domaćeg obrazovanja. Primjera radi, Program Erasmus, kao podprogram LLP-a, fokusiran je na vi-
soko obrazovanje. Aktivnosti koje isti predviđa usmjerene su ka unaprijeđenju kvalitete obrazovanja, i to putem
finansijske podrške institucijama u uspostavljanju prekogranične suradnje između univerziteta, ohrabrujući
multilateralne projekte i razvoj ljudskih resursa, posebno kada je riječ o univerzitetskom nastavnom osoblju,
uz mogućnost održavanja nastave u inostranstvu, kao i odgovarajuće obuke. Pored toga, navedeni program je
usmjeren i na zahtjeve tržišta rada, a kroz promicanje suradnje između akademskih institucija i poduzetništva
(kao aktera na tržištu rada), uz mogućnost održavanja nastave u inostranstvu, te učestvovanja u projektima na
području univerzitetske suradnje. Pored pružanja obuke i razvoja jezičkih vještina u inostranstvu, ostale aktiv-
nosti predviđene programom Erasmus direktno su usmjerene i na omogućavanje studiranja u inostranstvu. U
skladu sa navedenim, mogućnosti predviđene ovim programom, kao podprogramom LLP-a, su značajne, kako
za domaće univerzitete tako i za same studente.

S druge strane, specifičan cilj **programa Mladi u akciji** jeste promicanje prekogranične suradnje mladih, uz
oslonac na mobilnost mladih ljudi, kao i njihovo direktno učestvovanje u razvoju i sprovođenju projekata. Nave-
deni program je usmjeren na promicanje individualnog razvoja kroz neformalno učenje, a uključuje razne pred-
nosti: učenje za života (Learning for Life) kroz volonterske aktivnosti u koje se mogu uključiti studenti u dobi od
18 do 30 godina života, a što će neminovno rezultirati razvojem novih vještina; unaprijeđenje ličnog, obrazovnog
i profesionalnog razvoja, pod okriljem Evropskog volonterskog servisa. Pored toga, moguće je navesti i dodatne
akcije predviđene pomenutim programom: Mladi za Evropu, sa ciljem ohrabrivanja mladih ljudi na putu ka uklju-
čivanju u aktivno EU građanstvo; Mladi u svijetu, usmjeren na razmjenu mladih ljudi i organizacija, a u svjetlu
uspostavljanja partnerskih odnosa; Sistem podrške mladih, fokusiran na unaprijeđenje položaja mladih radnika
i kvalitete aktivnosti njihovih organizacija, kao i podršku političke suradnje mladih kroz osiguravanje dijaloga
između mladih ljudi i kreatora politike na nivou EU. (Tabela 2 sadrži prikaz svih 5 akcija i podakcija YIA-e).

²¹ Portal o EU finansiranju, 2007-2013.eu, pristupljeno 14.01.2010. dostupno na: http://www.2007-2013.eu/by_scope_lifelong.php

Tabela 2. Program Mladi u akciji

Mladi u akciji		
Akcija 1 – Mladi za Evropu	Ohrabruje mlade ljude u postizanju aktivnog građanstva, učešća i kreativnosti kroz razmjene, inicijative mladih i njihove demokratske projekte.	
Akcija 2 – Evropski Volonterski Servis	Pomaže mladim ljudima u razvoju solidarnosti, kroz individualno i grupno učešće u neprofitnim, neplaćenim volonterskim aktivnostima u inostranstvu.	Učenje za života!
		Suradnja i prijateljstvo
		Akreditacija
Akcija 3 – Mladi u svijetu	Promovira partnerstvo i razmjenu među mladim ljudima i njihovim organizacijama širom svijeta.	Suradnja sa susjedima iz EU
		Suradnja sa drugim zemljama partnerima širom svijeta
Akcija 4 – Sistem podrške mladim	Podrazumijeva raznovrsne mjere podrške mladim radnicima, te organizacijama mladih, kao i mjere usmjerene na podizanje kvalitete njihovih aktivnosti.	
Akcija 5 – Podrška evropske suradnje u području života mladih	Pruža podršku političkoj suradnji mladih na evropskom nivou, sa posebnim akcentom na uspostavljanje dijaloga između mladih ljudi i kreatora politike.	

Izvor: Portal o EU finansiranju ■ Dostupno BiH ■ Djelimično dostupno BiH ■ Nedostupno BiH

Ciljevi programa Mladi u akciji, koji otvara mogućnost neformalne edukacije i suradnje između evropske mladeži, s jedne strane, kao i ciljevi LLP Programa, s druge strane, međusobno se dopunjavaju. Upravo iz tog razloga, pomenuti programi su obično pod okriljem iste agencije na državnom nivou, odgovorne za suradnju i implementaciju projekata dodijeljenih putem LLP-a i YiA-e.

Kako bi doprinijeli trendu pozitivnog nacionalnog razvoja na području obrazovanja, značaj gore navedenih programa proizilazi iz Lisabonske strategije, čiji je centralni cilj transformacija EU u „svjetski najkonkurentniju i najdinamičniju ekonomiju baziranu na znanju, sa održivim ekonomskim razvojem nudeći veći broj kvalitetnih poslova, bolju socijalnu koheziju i ekološku osviještenost do 2010“²². Dakle, obrazovanje igra značajnu ulogu u postizanju navedenih ciljeva, što podrazumijeva da se unaprijeđenje kvalitete obrazovanja, njegova modernizacije, kao i daljnji razvoj koncepta cjeloživotnog učenja dostupnog svim građanima, mora postaviti u samo središte budućih aktivnosti, ako želimo pratiti globalne i regionalne trendove. Mladi ljudi predstavljaju budućnost društva i, s obzirom na to, pomenuti programi su posebno usmjereni na poboljšanje njihovog položaja u društvu, kao i na razvoj ljudskih resursa u budućnosti. Kao takvi, isti pružaju mogućnost pristupa materijalnim sredstvima za aktivnosti koje je BiH obvezna poduzeti, ako želi unaprijediti kvalitet svog obrazovnog sistema i zadovoljiti uslove predviđene Evropskim područjem visokog obrazovanja (EAHE).

Omogućavajući pristup Programima Zajednice za zemlje na putu ka evropskim integracijama, EU nastoji pružiti podršku zemljama kandidatima i potencijalnim kandidatima, putem uspostave adekvatnog pravnog i institucionalnog okvira neophodnog za preuzimanje predviđenih odgovornosti i razvoj kapaciteta za pristupanje Evropskoj uniji, a kroz tehničku podršku. Pored toga, bitno je naglasiti da se pristup Programima Zajednice, koji podrazumijeva visoku ulaznu naknadu, treba mudro procijeniti, zajedno sa kapacitetima neophodnim za potpuno iskorištavanje dostupnih sredstava. Konkretna zemlja ima mogućnost da pregovara o pristupanju samo jednom podprogramu u najvećem državnom interesu, čime će sniziti visinu ulazne naknade predviđene za kompletan program, a da pri tome radi na donošenju strateške odluke o učestvovanju.²³ Uzimajući navedeno u obzir, neophodno je da BiH razvije kapacitete nužne za efikasno iskorištavanje dostupnih sredstava.

²² Parlament Evropske unije, *Lisbon European Council 23 and 24 March Presidency Conclusion*, dostupno na: http://www.europarl.europa.eu/summits/lis1_en.htm

²³ Jadranka Mihic, okrugli sto ACIPS-a. "Uspostavljanje decentralizovanog sistema upravljanja fondovima EU: Monitoring napretka procesa i preporuke za naredne korake" Panel II, *Pristupanje BiH drugim fondovima Evropske unije: focus na Programe zajednice*, Sarajevo, 27.01.2020.

2. Mapa puta BiH za LLP i YiA programme

Obrazovna strategija BiH za period 2008 – 2013 jasno navodi da - kao jedan od strateških ciljeva, integracija domaćeg obrazovnog sistema unutar Evropskog područja visokog obrazovanja (EAHE) podrazumijeva razvoj kapaciteta za apsorpciju EU finansijske pomoći kroz Programe Zajednice²⁴. S tim u vezi, određeni koraci ka pristupanju programu Cjeloživotnog učenja i Mladi u akciji već su poduzeti. Vijeće ministara je 2008. godine usvojilo Mapu puta i Akcioni plan, sa ciljem pristupanja navedenim programima do 2013. godine²⁵. U tom smislu, Mapa puta definiše obavezne korake i faze kroz koje BiH mora proći prije potpisivanja Memoranduma o razumijevanju koji će regulirati puno učešće zemlje u predmetnim programima. U sljedećim odjeljcima bit će riječ o postignutom napretku u implementaciji pomenutih zahtjeva.

2.1 Izazovi na području raspodjele nadležnosti

Umjesto konkretnog okvira, Mapa puta i Akcioni plan, sa ciljem pristupanja programu Cjeloživotnog učenja i Mladi u akciji, predviđaju „redoslijed koraka“ koje je neophodno poduzeti u tu svrhu (pogledati Tabelu 3)²⁶. U tom smislu, pomenuti dokumenti ukazuju na pogodnosti koje učešće u Programima zajednice pruža, te definišu institucije nadležne za implementaciju neophodnih aktivnosti. Mapa puta predviđa aktivnosti i smjernice za sljedeće **nadležne institucije: Ministarstvo civilnih poslova (MCP), Direkcija za evropske integracije (DEI), Ministarstvo finansija i trezora (MFT) i Vijeće ministara (VM).**

Kada je riječ o koordinaciji implementacije Mape puta, najznačajnije institucije nadležne na tom polju su Ministarstvo civilnih poslova i Direkcija za evropske integracije. Ministarstvo civilnih poslova je institucija na državnom nivou koja je od strane Generalne direkcije Evropske komisije za obrazovanje i kulturu (DG EAC) prepoznata kao nadležna za vođenje pregovora o svim pitanjima koja se tiču obrazovanja. Kao takva, pomenuta institucija je do sada igrala ključnu ulogu u procesu pristupanja programima povezanih sa obrazovanjem. Upravo je ova institucija i pokrenula inicijativu za usvajanje Mape puta, pripremivši i sam draft dokumenta. Međutim, **Ministarstvo civilnih poslova nije potpuno ovlašteno za vođenje pregovora na ovom području, obzirom da mu Vijeće ministara nije dalo politički mandat za pregovore sa Evropskom komisijom.**²⁷

2.2 Postignuti napredak BiH ka pristupu Programima LLP i YiA zaključno sa 2010. godinom

Kao što smo već naveli, Vijeće ministara je 2008. godine usvojilo Mapu puta i Akcioni plan, a sa ciljem pristupanja pomenutim Programima Zajednice, tj. LLP-u i YiA-i, i to do 2013. godine²⁸. Međutim, u vrijeme provođenja ovog istraživanja nije bilo moguće primijetiti značaj stepen napretka od momenta usvajanja gornjih dokumenata.

U toku pripremanja Mape puta i Akcionog plana, sprovedena je situaciona analiza kojom su utvrđene prednosti koje BiH već posjeduje, te je na taj način ustanovljena spremnost iste da pristupi predmetnim programima. Postojeće prednosti, koje su obrađene u Mapi puta, ukazuju na postojanje potrebe za ovim programima, s obzirom da odgovaraju potrebama zemlje, kao i strateškim ciljevima ovog sektora. Bitno je napomenuti da je pristupanje pomenutim programima i u interesu zemalja članica EU, jer uključuje mogućnost suradnje sa partnerima iz BiH, te je značajno i sa stanovišta lokalnog i regionalnog nivoa; pored toga, ne smiju se zanemariti ni već uspostavljeni međunarodni kontakti sa partnerima iz zemalja EU, kao i sama činjenica napredovanja u procesu evropskih integracija, itd.²⁹

²⁴ Vijeće Ministara BiH, *Strateške pravce razvoja obrazovanja u Bosni i Hercegovini sa planom implementiranja 2008.-2015.*, BiH 2008, dostupno na: >> [<<](http://www.mcp.gov.ba/zakoni_akti/strategije/Archive.aspx?template_id=198&pageIndex=1)

²⁵ Vijeće Ministara Bosne i Hercegovine, *Mapa puta i plan aktivnosti za uključivanje BiH u EU programe za Cjeloživotno učenje i Mladi u akciji (do 2013. godine)*, BiH 2008, dostupno na: >> [<<](http://www.mcp.gov.ba/o_nama_org_jedinice?id=28)

²⁶ Vladimir Pandurević, vođa projekata za EIDHR u sektoru operacija Delagacije EU u BiH, 20.01.2010. Intervju.

²⁷ Razmjere ovog problema su otkrivene prilikom pokušaja kontaktiranja Ministarstva civilnih poslova, sa ciljem intervjua na ovu temu. Sektor za obrazovanje navedenog Ministarstva odbio je dati intervju, uz obrazloženje da ova institucija ne može pružiti uvid u postignuti napredak na području pristupa Programima LLP i YiA, niti bilo kojeg drugog procesa EU integracija, s obzirom da nema mandat za odlučivanje o ovim pitanjima (Esma Hadždagić, Pomoćnica za obrazovanje u Ministarstvu civilnih poslova BiH, e-mail prepiska 20.01.2010). Nejasna raspodjela nadležnosti rezultirala je nemogućnošću jednog od ključnih aktera reformskog procesa da preuzme punu odgovornost po pitanju implementacije neophodnih aktivnosti iz Mape puta, te da na taj način osigura uspješne krajnje rezultate ovog procesa.

²⁸ *Mapa puta i Plan aktivnosti za uključivanje BiH u EU Programe za Cjeloživotno učenje i Mladi u Akciji (do 2013. godine)*, Službeni glasnik BiH broj 15/6. Juli 2008.

²⁹ Ibid str.7

Pored toga, **Mapa puta prepoznaje značaj strukturalnih prednosti koje predmetni programi pružaju zemljama u tranziciji, kao npr. pravovremeno upoznavanje sa zakonodavstvom, propisima i cjelokupnim funkcioniranjem EU na pravnom, finansijskom i institucionalnom nivou, a što će u krajnosti uticati na bolju spremnost zemlje za potpunu integraciju unutar EU30.** S druge strane, **Mapa puta nije pružila detaljnu procjenu zakonodavnih i institucionalnih zahtjeva koje BiH mora zadovoljiti kako bi učestvovala u ovim programima, osim određivanja propisa EU kojih se BiH treba pridržavati, a što je moguće zaključiti na temelju Akcionog plana za sprovođenje Mape puta. Detaljna procjena trenutno dostupnih kapaciteta ključnih institucija, relevantnih za ovaj proces, treba biti provedena na način da omogući Mapi puta definiranje preciznijih smjernica za svaki pojedini sektor, a u vezi njihove uloge, odgovornosti i zahtjeva koje moraju zadovoljiti. Pored toga, neophodno je podrediti domaće zakonodavstvo Acquis Communautaire-u, i osigurati sveobuhvatnu analizu zakonodavstva koje je potrebno uskladiti, a koje je u vezi sa Programima Zajednice.** Dakle, Mapa puta mora detaljnije regulirati korake ka postizanju punog članstva u programima LLP i YiA. Sljedeći segment obrađuje jedan od najznačajnijih institucionalnih zahtjeva koji treba da prati zakonodavnu harmonizaciju.

2.3 Neophodna nacionalna institucionalna struktura

U skladu sa navedenim Akcionim planom, neophodno je uspostavljanje jedne **nezavisne Nacionalne agencije**.³¹ Nacionalne agencije su „strukture uspostavljene na nacionalnom nivou za koordinirano vođenje implementacije Programa Zajednice, na državnom nivou zemalja članica. **Pomenute agencije igraju ključnu ulogu u rukovođenju decentraliziranim dijelovima programa, te su odgovorne za procjenu, selekciju i rukovođenje projektima**“³². Programi Zajednice su dalje podijeljeni na podprograme/akcije, koje je moguće sprovesti centralizirano, i to tako da Generalna direkcija Evropske komisije nadgleda i rukovodi procesom, ili pak decentraliziranim metodom, što podrazumijeva prenošenje odgovornosti sa Evropske komisije na odnosne nacionalne institucije, odnosno nacionalne agencije.

Član 6. Odluke o uspostavljanju LLP-a³³ postavlja pred zemlje članice zadatke (isti uvjeti su predviđeni i za zemlje kandidate, te zemlje Zapadnog Balkana)³⁴ koji se sastoje u zadovoljenju određenih uvjeta, a sa ciljem efikasne primjene programa na nacionalnom nivou. Pomenuti uvjeti stoje u vezi sa **uspostavljanjem adekvatnih struktura neophodnih za koordinirano rukovođenje implementacije akcija LLP-a na nacionalnom nivou**, a što se postiže putem jedne **nezavisne nacionalne agencije**. Navedena Agencija je odgovorna za obezbjeđenje **odgovarajućeg osoblja, adekvatne infrastrukture, mehanizama neophodnih za izbjegavanje konflikata interesa, kao i za primjenu finansijskih i rukovodnih pravila na nivou Zajednice**. Pored toga, zadatak Agencije je i **pružanje finansijskih garancija od strane mjerodavnih javnih vlasti**. Nadalje, neophodno je obezbijediti sprovođenje državne kontrole i finansijske revizije nad nacionalnim agencijama, te pružiti Komisiji potrebna osiguranja vezano za postojanje, relevantnost i adekvatno djelovanje istih, od kojih se očekuje sposobnost za preuzimanje odgovornosti u upravljanju fondovima EU. Pored navedenih zahtjeva, prvi uvjet, definiran općim smjernicama za implementaciju budžeta Zajednice, iziskuje i **dodatnu provjeru vezano za ispunjenje zakonodavnog okvira koji se odnosi na sprovođenje budžeta EU i njegovih principa**. Odluka EP-a i Vijeća ministara o uspostavljanju Programa Mladi u akciji predviđa jako slične zahtjeve. **Budžetski principi**, iako uz određene izmjene, **jednaki su u svim programima**.³⁵ Bitno je napomenuti da gore navedeni strukturalni zahtjevi predstavljaju dugotrajan proces, što je vidljivo na jednom bliskom regionalnom primjeru – uspostavljanje Nacionalne agencije u Hrvatskoj trajalo je cca 3 godine.³⁶ Upravo iz ovog razloga, neophodno je da **BiH naprije razmotri potrebne korake i institucionalnu strukturu za implementaciju predmetnih Programa Zajednice**.

30 Ibid. str.5.

31 Ibid. str. 15

32 Evropska komisija, The Lifelong Learning Programme 2007-2013 – Glossary, pristupljeno 06.01.2010 dostupno na: http://ec.europa.eu/education/programmes/llp/guide/glossary_en.html

33 Odluka br. 1720/2006/EC Evropskog parlamenta i Vijeća od 15.11.2006. godine, kojom je uspostavljen akcioni program za područje Cjeloživotnog učenja, OJ L327/45.

34 Ibid. Član 7.

35 Odluka br. 1719/2006/EC Evropskog parlamenta i Vijeća od 15.11.2006. godine, kojom je uspostavljen Program „Mladi u akciji“ za period od 2007. do 2013. godine. OJ L327/30.

36 Agencija za mobilnost i programe Evropske unije. *Godišnje izvješće o radu Agencije Za mobilnost i programe Evropske unije za 2008. godinu*, Zagreb, januar 2009.

U skladu sa navedenim, a uprkos postojanju suštinskih sličnosti, Program YiA se ipak razlikuje po određenim zahtjevima, te je procijenjeno da BiH treba započeti pripreme na ovom polju. U tom smislu, poduzeti su značajni naponi sa ciljem uspostavljanja jedne Omladinske agencije³⁷ čiji bi zadatak, između ostalog, bio i rukovođenje programom YiA. Potrebna finansijska sredstva u tu svrhu planirana su u okviru IPA 2009. Međutim, navedeni proces je naišao na političke nesuglasice između različitih nivoa vlasti³⁸, što je rezultiralo propadanjem ovog pokušaja, kao i zamrzavanjem predviđenih sredstava.³⁹ S druge strane, Mapa puta ne zahtijeva uspostavljanje posebne Agencije za program YiA, nego stavljanje pomenutog i Programa LLP pod okrilje jedne Agencije. Može se dakle zaključiti da bi planirano rukovođenje Programom YiA od strane Omladinske agencije predstavljalo pogrešan korak, sa stanovišta Mape puta.

Regionalna iskustva su također pokazala da je većina zemalja u regionu osnovala samo jednu Agenciju za zajedničko rukovođenje Programima LLP i YiA. Tako su Bivša Jugoslovenska Republika Makedonija i Hrvatska uspostavile samo jednu Agenciju⁴⁰ za oba navedena Programa, iako se još uvijek nalaze u pripremačkoj fazi. Pomenuta Agencija trenutno koordinira otvorene komponente LLP-a i YiA-e, te će naknadno, po potpunom uključivanju odnosno zemlje, preuzeti odgovornost nad kompletnim programima. S druge strane, Slovenija je osnovala dvije Agencije, po jednu za svaki program. Međutim, treba navesti da Slovenija učestvuje u Programima Zajednice od samog početka⁴¹ i pod različitim uslovima, s obzirom da je u vrijeme otvaranja istih već bila članica EU. Uzimajući u obzir već preopterećenu domaću javnu upravu, **čini se uputnim upravljati predmetnim programima pod okriljem jedne Agencije, čime će se izbjeći preplitanje nadležnosti i nastanak novih troškova pri uspostavljanju dodatnih upravnih struktura.**

S obzirom na različite pristupe i nivoe napretka pojedinih zemalja regije po pitanju zadovoljenja uvjeta za učešće u Programima Zajednice, neophodno je uzeti u obzir i **detaljan pregled regionalnih iskustava, te uspostaviti bliske veze i komunikaciju sa institucijama koje prolaze kroz proces pristupa navedenim programima, ili su ih već okončale**, posebno iz razloga što BiH trenutno ne ostvaruje direktnu komunikaciju sa Generalnom direktijom Evropske komisije, po pitanju pristupa Programima LLP i YiA. S obzirom da BiH značajno zaostaje u procesu integracija EU, DG EAC je dao do znanja da je vrijeme koje može posvetiti BiH, u smislu davanja direktiva iz ovog područja, ograničeno, te da će posvetiti pažnju zemlji pri dostizanju nekog naprednijeg nivoa⁴², ali bez preciziranja o kojem bi se nivou radilo. U skladu sa navedenim, BiH bi trebala **poduzeti korake ka neriješenim evropskim reformama prije nego vrati Programme Zajednice na listu prioriteta**. Neke od trenutnih kritika Evropske komisije direktno se tiču cjelokupnih domaćih upravnih kapaciteta, odnosno problema u vezi sa usporavanjem **procesa implementacije reforme javne uprave**, kao i prepreka pri **uspostavljanju Decentraliziranog sistema implementacije (DIS) za upravljanje fondovima EU**.⁴³ Decentralizirano upravljanje fondovima EU predstavlja važan indikator sposobnosti BiH da preuzme odgovornosti svojstvene zemljama članicama. Pored toga, pojedini Programi Zajednice, odnosno njihovi podprogrami, su decentralizirane prirode, što podrazumijeva preuzimanje (putem specijalizirane Nacionalne agencije) odgovornosti rukovođenja i sprovođenja od Evropske komisije. Iz navedenog je moguće primijetiti jasnu uzajamnu vezu između pomenutih reformskih procesa. Iako BiH ne predstavlja trenutni prioritet DG EAC-a, zemlja bi trebala započeti sa ranim sprovođenjem struktura CP-a⁴⁴, kao jednim od prioriteta. **Poput implementacije struktura DIS-a, sprovođenje struktura i internih kapaciteta za rukovođenje predmetnim programima predstavlja suštinske pripreme korake za uspješno učešće u istima, po ukazivanju prilike za prijavu učešća, kao i za članstvo u EU.** Kao što je moguće zaključiti na temelju Tabele 3., učinjeno je tek nekoliko formalnih koraka ka pristupanju navedenim programima.

37 Uspostavljanje Omladinske agencije preporučeno je od strane Delegacije Evropske komisije u BiH.

38 Najvažniji argument protiv sastojao se u neodobravanju prenosa nadležnosti na državni nivo, pri čemu se zahtjev EU tehničke prirode pretvorio u političko pitanje.

39 Jan Zlatan Kulenović, Direktor Omladinske informativne agencije, ACIPS Okrugli sto "Uspostavljanje decentralizovanog sistema upravljanja fondovima EU: Monitoring napretka procesa i preporuke za naredne korake" Panel II, *Pristupanje BiH drugim fondovima Evropske unije: focus na Programme zajednice*, Sarajevo, 27.01.2020. Vladimir Pandurević, Task menadžer Delegacije Evropske komisije u BiH, 20.01.2010. Intervju.

40 Za FYRM to je Nacionalna Agencija za evropski obrazovni program i mobilnost, dostupno na: <http://na.org.mk/index.php/pochetna.html>, za Hrvatsku to je Agencija za mobilnost i Programme EU, dostupno na: www.mobilnost.hr

41 Što znači da Slovenija nije morala prolaziti proceduru pregovora za svaki pojedini Program Zajednice, s obzirom da je već bila članica EU, što joj daje pravo punog učešća u svim navedenim Programima. Međutim, Slovenija je ipak morala osnovati Nacionalnu agenciju i pribaviti ovlaštenja za funkcioniranje iste, a sa ciljem adekvatnog rukovođenja fondovima iz budžeta Zajednice.

42 Nakon poduzimanja početnih pripremnih koraka za učešće u LLP-u i YiA-i, Ministarstvo civilnih poslova preuzelo je obavezu uspostavljanja komunikacije sa Evropskom komisijom, a u vezi pripreme procedure za pristupanje navedenim programima. U skladu sa koracima koje je neophodno poduzeti, prvi se sastoji u iskazivanju interesa za učešće nadležne institucije, tj. Ministarstva civilnih poslova u konkretnom slučaju, i to putem pismene obavijesti DG EAC-u, odnosno nadležnoj Generalnoj direktiji za programe LLP i YiA. Ministarstvo civilnih poslova uputilo je takvo pismo DG EAC-u 2009. godine. U skladu sa zaprimljenim odgovorom, odnosno reakcijom na ovaj zahtjev, BiH još uvijek nije spremna poduzeti pripreme korake ka pristupanju predmetnim Programima, s obzirom da navedeni proces mora biti praćen procesom decentralizacije, usklađivanja pravnih propisa, posebno finansijskih, kao i višim stepenom spremnosti za EU integracije, što nije bio slučaj. Može se zaključiti da ništa nije urađeno na području pristupanja BiH pomenutim Programima. Jadranka Mihić, Task Menager Delegacije Evropske komisije u BiH, Intervju, Januar 2009, Vladimir Pandurević, Task Menager Delegacije Evropske komisije, intervju, 20.1.2010)

43 Jadranka Mihić, Task Menager Delegacije Evropske komisije u BiH, Intervju, Januar 2009, Vladimir Pandurević, Task Menager Delegacije Evropske komisije, intervju, 20.1.2010)

44 Posebno zbog dugotrajnosti procesa implementacije, o čemu svjedoče iskustva drugih zemalja.

Tabela 3. Implementacija Mape puta i Akcionog plana za uključivanje BiH u EU Programe Cjeloživotnog učenja i Mladi u akciji (do 2013. godine)

Plan aktivnosti za implementaciju Mape puta i Akcionog plana za uključivanje BiH u EU Programe Cjeloživotnog učenja i Mladi u akciji (do 2013. godine)	Status (februar 2010. godine)
Potpisivanje Okvirnog sporazuma o učešću BiH u Programima Zajednice	Ostvareno Sporazum je potpisan, ratificiran, te je stupio na snagu 08.01.2007.godine.
Jasno su definirane uloge ključnih državnih institucija. (MCP, DEI, MFT, VM, BiH ministri)	Djelimično ostvareno Ključne institucije su određene, a njihove uloge generalno definirane. Potrebno je obezbijediti njihov detaljniji opis, kao i ocjenu smjernica o pojedinim zadacima.
Izgradnja kapaciteta državnih institucija i formiranje tima odgovornog za pregovore sa Evropskom komisijom i DG EAC-om (planirano najkasnije do prvog kvartala 2008. godine).	Neostvareno
Procjena i revizija domaćeg zakonodavstva, za sljedeća područja: Vize PDV Finansije Dozvole boravka Opći finansijski tokovi Porezi Javne nabavke, u skladu sa propisima EC	Neostvareno Pitanje viza možda bude riješeno u toku 2010. godine. BiH je predstavljena Mapa puta za liberalizaciju viznog režima, kojom su definirane obaveze koje zemlja mora ispuniti kako bi se izborila za bezvizni režim unutar Šengenskog područja. Do dan danas, BiH nije ispunila sve postavljene zadatke, što znači da njeni građani i dalje moraju pribavljati vize za putovanja u inostranstvo, a što predstavlja skup, dugotrajan i nesiguran proces za podnosioc zahtjeva.
Osnivanje nezavisne nacionalne (državne) agencije (za LLP i YiA), u skladu sa propisima EC o nacionalnim agencijama.	Neostvareno (propali su naponi poduzeti sa ciljem osnivanja Omladinske agencije).
Raspodjela finansijskih garancija zajamčenih od strane vlade.	Neostvareno
Potpisivanje Memoranduma o razumijevanju za učešće u Programima LLP i YiA (zasebno).	Neostvareno
Plaćanje ulazne naknade.	Neostvareno
Obezbjedenje finansijskih sredstava za pokriće ulazne naknade.	Neostvareno
Obezbjedenje odgovorajućih državnih fondova za sufinansiranje uspješnih korisnika.	Neostvareno
Provođenje tendera za prijedloge projekata.	Neostvareno

Izvor: Mapa puta i Akcioni plan za uključivanje BiH u EU Programe Cjeloživotnog učenja i Mladi u akciji (do 2013. godine).⁴⁵

⁴⁵ Mapa puta i Plan aktivnosti za uključivanje BiH u EU Programe za Cjeloživotno učenje i Mladi u Akciji (do 2013. godine), Službeni glasnik BiH broj 15/6. Juli 2008.

3. Potpuno iskorištavanje pruženih prilika: Sljedeći koraci i budući izazovi

Generalno loša slika na području pristupa Programima Zajednice, zahtijeva dodatnu analizu koraka koje BiH mora poduzeti sa ciljem pravovremenog pristupa navedenim programima, što također podrazumijeva osiguranje neophodnih finansijskih sredstava za pokriće ulazne naknade. U svrhu obezbjeđenja takvih sredstava po postizanju tehničke spremnosti za apliciranje, neophodno je njihovo planiranje paralelno sa potpisivanjem Memoranduma o razumijevanju, kao i skladna koordinacija između MCP i DEI. Ovo je posebno važno ako se ulazna naknada namjerava pokriti sredstvima IPA-e, kao što je to bio slučaj sa Programom FP7. Sredstva IPA-e mogu biti iskorištena za pristupanje Programima Zajednice, ako isti predstavljaju nacionalni strateški cilj korisnika konkretne države.

Pristupanje Programima Zajednice podrazumijeva detaljnu procjenu kapaciteta i rizika, uključujući analizu institucionalnih kapaciteta, kao i kapaciteta potencijalnih korisnika za apsorpciju/implementaciju konkretnog programa. U vezi posljednjeg, moguće je izvesti nekoliko zaključaka kroz analizu trenutnog angažmana korisnika u apsorpciji ostalih sredstava EU dostupnih na ovom polju. Pomenuta analiza predstavlja imperativ dobrog planiranja i procjene sposobnosti, te će biti razmatrana u sklopu sljedećeg odjeljka.

Još jedan razlog koji govori u prilog neophodnosti ovakve pažljive procjene jeste činjenica da će **BiH, po postizanju potpune integracije u LLP-u, biti isključena iz pristupa drugim sredstvima EU namijenjenim obrazovanju, tačnije fondu Tempus⁴⁶**, koji je bio značajan faktor dosadašnjeg procesa reforme obrazovanja. Umjesto da se temelji na nadmetanju, Tempus predviđa sigurno nacionalno finansiranje na temelju potreba konkretne države. Dakle, u slučaju da BiH zadovolji kompleksne pristupne zahtjeve, finansiranje njenih projekata je manje ili više „zagarantovano“, u okviru predviđenog iznosa za određen period. Kao takav, a s obzirom na stepen razvoja zemlje, Tempus predstavlja trenutno najadekvatniji način finansiranja. Međutim, po pridruživanju Evropskoj uniji, od BiH će se očekivati sposobnost natjecanja za finansiranje projekata sa drugim zemljama članicama, zbog čega je neophodno pristupiti ranijoj izgradnji kapaciteta sa ciljem finansiranja Programima Zajednice. Postojeći nivo spremnosti zemlje moguće je djelimično procijeniti kroz pregled trenutnih aktivnosti u vezi sa apsorpcijom dostupnih fondova EU usmjerenih na obrazovanje, a što će biti predmet posljednje dvije komponente.

3.1 Postignuti učinci u vezi trenutno dostupnih fondova EU usmjerenih na područje obrazovanja

Tempus i Erasmus Mundus

Kada je riječ o učešću u programima Erasmus i Mundus (EM) i Tempus, a na temelju generalnog statističkog prikaza, moguće je zaključiti da su, unutar regiona, Srbija, Bivša Jugoslovenska Republika Makedonija i Hrvatska najaktivnije zemlje (tabele 4 i 5, te slike 1 i 2 sadrže prikaz navedenog učešća). Broj podnesenih aplikacija i uspješnih plasmana projekata predstavlja indikator svijesti i kapaciteta konkretne zemlje za učestvovanje u navedenim programima. Bitno je napomenuti da Tempus nudi finansijska sredstva za Zajedničke projekte, a na temelju Zajedničkih programa⁴⁷ i Strukturalnih mjera⁴⁸, s tim da su obje vrste projekata fokusirane na usmjeravanje potreba zemalja partnera, kao i pružanje pomoći ka dostizanju razvoja EU na području VO-a, a sa ciljem uticanja na visoko obrazovanje na institucionalnom ili sistemskom nivou.⁴⁹ Tempus doprinosi i spremnosti predpristupnih zemalja Zapadnog Balkana za učešće u EU programu Cjeloživotnog učenja.⁴⁹ Otkako BiH učestvuje u programu Tempus, i to u periodu 1996 – 2009, ukupna vrijednost projekata u kojima je učestvovala procijenjena je na 27 miliona €⁵⁰, iako sveukupni potencijali pomenutih programa još uvijek nisu iskorišteni.

46 Tempus je važan vanjski politički instrument EU. Stoga, po integraciji BiH unutar LLP-a, koji predstavlja instrument internog političkog okvira EU, BiH neće dalje biti subjekt vanjskih politika.

47 "Zajednički programi se temelje na multilateralom partnerstvu između visokoobrazovnih institucija EU i zemalja partnera. Pogodni su za razvoj, modernizaciju i diseminaciju novih nastavnih planova i programa, nastavnih metoda, povećanje nivoa osiguranja kvalitete, kao i modernizaciju rukovođenja i upravljanja visokoobrazovnim institucijama." EC DG EAC, Tempus: Modernization of Higher Education in Countries Surrounding the EU, dostupno na: >> http://ec.europa.eu/education/external-relation-programmes/doc70_en.htm <<

48 Strukturalne mjere doprinose razvoju i reformi visokoobrazovnih institucija i sistema u zemljama partnerima, podizanju njihove kvalitete i relevantnosti, kao i njihovom približavanju postignutom EU razvoju." EC DG EAC, Tempus: Modernization of Higher Education in Countries Surrounding the EU, dostupno na: >> http://ec.europa.eu/education/external-relation-programmes/doc70_en.htm <<

49 Izvršna agencija za obrazovanje, audiovizuelni sektor i kulturu EK, *About Tempus IV (2007-2013)*, dostupno na: >> http://eacea.ec.europa.eu/tempus/programme/about_tempus_en.php <<

50 Nacionalni Tempus ured BiH, *Tempus in Bosnia and Herzegovina*, dostupno na: >>: http://www.tempusbih.com/index.php?option=com_content&view=article&id=63&Itemid=106 <<

“[...]BiH je trenutno korisnik programa koji ne zahtijevaju poseban prijem [...], iskustva stečena na temelju ovih programa variraju, ali nažalost mi, kao zemlja, [...] imamo jako nizak nivo učešća i, uslovno rečeno, neprestano dobijamo kritike iz Brisela u vezi jako, jako niskog učešća naših studenata u ovim programima.”⁵¹

Tabela 4. Pregled učešća u programu Tempus (2008. godina)

Prihvaćeni projekti - Tempus IV – 2008., pregled po zemlji partneru, regiji i vrsti projekta					
Zemlja	Zajednički projekti (ZP) (1)		Strukturalne mjere (SM) (1)		Ukupno
	Nacionalni projekti	Projekti koji uključuju više zemalja	Nacionalni projekti	Projekti koji uključuju više zemalja	
Albanija	0	7	0	0	7
Bosna i Hercegovina	0	6	0	3	9
Crna Gora	0	4	0	3	7
Hrvatska	0	8	0	1	9
Kosovo	0	4	1	1	6
Makedonija	1	11	1	3	16
Srbija	3	12	1	1	17

Izvor: Europska komisija/Izvršna agencija za obrazovanje, audiovizuelni sektor i kulturu⁵²

Tabela 5. Pregled učešća u programu Tempus po projektima (2009. godina)

Pregled (recentnih) aplikacija po zemlji aplikantu i vrsti projekta u drugom pozivu za prijedloge projekata pod programom Tempus IV u 2009. godini (broj aplikacija)						
	ZP nastavni plan i program	ZP reforma upravljanja	ZP visoko obrazovanje i društvo	SM reforma upravljanja	SM visoko obrazovanje i društvo	Ukupno
Albanija	1					1
BiH	2		2		1	5
Crna Gora	5					5
Hrvatska	9	4	3	1	3	20
Kosovo	1		2			3
Makedonija	6	3			1	10
Srbija	8	2	12	3		25

Izvor: Evropska komisija/Izvršna agencija za obrazovanje, audiovizuelni sektor i kulturu⁵³

51 Jadranka Mihic, Task Manager pri Delegaciji Evropske komisije u BiH, Okrugli sto ACIPS-a „Uspostavljanje decentralizovanog sistema upravljanja fondovima EU: Monitoring napretka procesa i preporuke za naredne korake“ Panel II: „Pristupanje BiH drugim fondovima Evropske unije: Fokus na Programe zajednice“, Sarajevo, 27.01.2010.

52 Europska komisija/Izvršna agencija za obrazovanje, audiovizuelni sektor i kulturu, *Accepted projects - Tempus IV – 2008, Breakdown of projects by partner country, region and type of project*, posljednji put pristupljeno: 03.02.2010, dostupno na: http://eacea.ec.europa.eu/tempus/results_compendia/documents/stats_tempus_4_2008_accepted_a.pdf

53 Izvor: Evropska komisija/Izvršna agencija za obrazovanje, audiovizuelni sektor i kulturu, *Breakdown of applications by country of the applicant and by type of projects (Tempus IV - Second Call for proposals)*, posljednji put pristupljeno: 03.02.2010, dostupno na: http://eacea.ec.europa.eu/tempus/results_compendia/documents/stats_tempus_4_2008_accepted_a.pdf

Slična situacija vezuje se i za program EM, koji je usmjeren na povećanje mobilnosti studenata i akademskog osoblja. Procijenjeno je da je EM, od svog otvaranja pa do danas, ostvario mobilnost nekoliko stotina pripadnika akademskog osoblja⁵⁴, većinom iz trećih zemalja, od kojih samo 2 učesnika dolaze iz BiH⁵⁵. Isto tako, od ukupno 20.000 studenata, većinom iz trećih zemalja, koji su dobili EM stipendiju za studiranje u inostranstvu, samo 25 njih dolazi iz BiH. U poređenju sa drugim zemljama regije, BiH zaostaje i u učešću. U vezi s tim, 131 student iz Srbije već uživa pogodnosti EM-a, iako je Srbija počela učestvovati u pomenutom Programu godinu dana nakon što je to učinila BiH, odnosno 2007.godine⁵⁶.

Na temelju slike 2., koja prikazuje broj studenata iz zemalja Zapadnog Balkana koji su 2010. godine, primili stipendije kroz EM, te slike 1., koja prikazuje isti podatak za posljednji period dodjele stipendija, moguće je primijetiti da je situacija gotovo identična. Pomenute slike prikazuju nepromijenjene učinke postignute od strane posmatranih zemalja – dok pojedine imaju dobar nivo učinka, druge, uključujući BiH, zaostaju. Nova Evropska ekonomska strategija⁵⁷ predviđa da bi 20% diplomanata Evropskog područja visokog obrazovanja trebalo provesti određen period studiranja ili obuke u inostranstvu, te je, u skladu s tim, neophodno da BiH smjesti intenzivira svoje učešće u pomenutim projektima i podstiče studente na putovanja u inostranstvo, u akademske i naučne svrhe.

Donedavno nije bilo nikakve nacionalne institucije koja bi pružala strukturirane informacije o mogućnostima koje pruža Erasmus Mundus u BiH. Tek je nedavno Nacionalni Tempus ured započeo promociju EM-a. Pored toga, i MCP je svojoj web stranici dodao pod-site koji pruža opće informacije o mogućnostima studiranja u inostranstvu. Međutim, efekti ovog poduhvata još uvijek nisu vidljivi. **Neophodno je provesti dodatnu procjenu napora koji se trenutno poduzimaju sa ciljem promocije predmetnih programa, kao i uspostavljenih metoda u svrhu unaprijeđenje učešća korisnika i iskorištavanja dostupnih resursa.**

54 Generalna direkcija EK za obrazovanje i kulturu, *The EU contribution to the European Higher Education Area*, Luxembourg, Publications Office of the European Union, 2010. pg 12, dostupno na: >> http://ec.europa.eu/education/pub/pdf/higher/eha_en.pdf <<

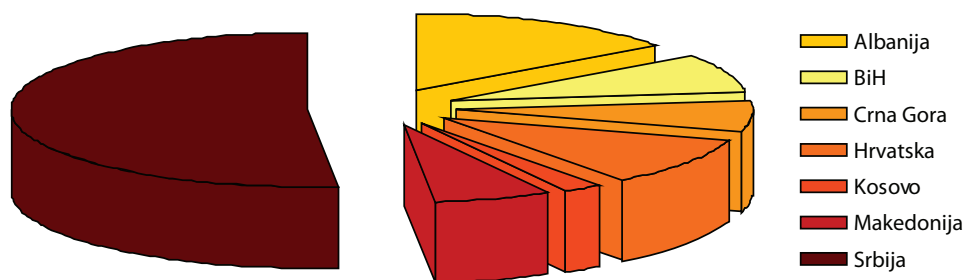
55 Evropska komisija/Izvršna agencija za obrazovanje, audiovizuelni sektor i kulturu, "Annex IV: Erasmus Mundus and Western Balkans & Turkey Window students by nationality and gender 2009/2010 (main, reserve list and non-selected list) alphabetic order of total applications," "Erasmus Mundus Students by Nationality and Gender from 2004-05 to 2008-09" posljednji put pristupljeno: 03.02.2010, dostupno na: http://eacea.ec.europa.eu/erasmus_mundus/results_compedia/statistics_en.php

56 Važno je napomenuti da se učešće Srbije u Erasmus Mundus-u vezuje za period kada su potonja i Crna Gora još uvijek predstavljale jednu državu, dok podatak koji ovdje dajemo uključuje samo studente-učesnike iz perioda nakon disolucije Srbije i Crne Gore, počevši od 2007. godine. Nejasan je broj studenata iz Srbije ili Crne Gore koji su učestvovali, ali ukupan broj, uključujući obje zemlje, znatno je manji u poređenju sa ostvarenim učešćem nakon disolucije.

57 Generalna direkcija EK za obrazovanje i kulturu, *The EU contribution to the European Higher Education Area*, Luxembourg, Publications Office of the European Union, 2010. pg 12, dostupno na: >> http://ec.europa.eu/education/pub/pdf/higher/eha_en.pdf <<

Slika 1. Pregled učešća studenata iz ZP zemalja u programu EM 2009/2010

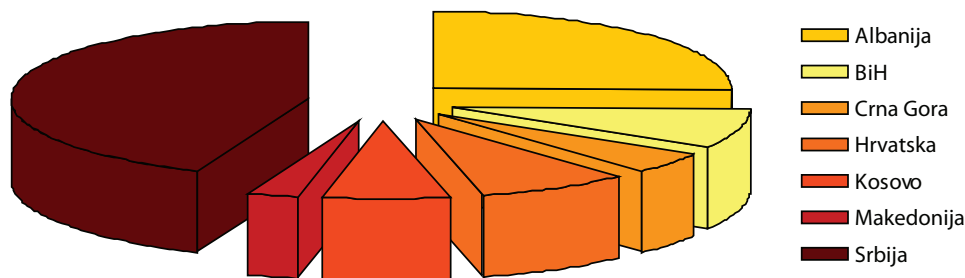
Odnos broja ostvarenih stipendija u 2009/10 u državama Zapadnog Balkana

Izvor: Evropska komisija/Izvršna agencija za obrazovanje, audiovizuelni sektor i kulturu⁵⁸

Slika 2. Pregled učešća studenata iz ZP zemalja u programu EM u toku 2010. godine

Odnos broja ostvarenih stipendija do 2010. godine u državama Zapadnog Balkana

Izvor: Evropska komisija/Izvršna agencija za obrazovanje, audiovizuelni sektor i kulturu⁵⁹

FP7

S druge strane, kao pozitivniji primjer moguće je navesti da, od 2009. godine, BiH učestvuje u Sedmom okvirnom programu (FP7), koji finansira programe naučnih istraživanja na 10 područja⁶⁰. Sredstva koja se dodjeljuju u okviru FP7, kao i unutar drugih Programa Zajednice, nisu unaprijed određena u odnosu na konkretnu zemlju/

⁵⁸ Evropska komisija/Izvršna agencija za obrazovanje, audiovizuelni sektor i kulturu, *Annex IV: Erasmus Mundus and Western Balkans & Turkey Window students by nationality and gender 2009/2010 (main, reserve list and non-selected list) alphabetic order of total applications*, posljednji put pristupljeno: 03.02.2010, dostupno na: http://eacea.ec.europa.eu/erasmus_mundus/results_compendia/documents/statistics/em20092010_students2.pdf

⁵⁹ Evropska komisija/Izvršna agencija za obrazovanje, audiovizuelni sektor i kulturu, *Annex IV: Erasmus Mundus and Western Balkans & Turkey Window students by nationality and gender 2009/2010 (main, reserve list and non-selected list) alphabetic order of total applications*, "Erasmus Mundus Students by Nationality and Gender from 2004-05 to 2008-09" posljednji put pristupljeno: 03.02.2010, dostupno na: http://eacea.ec.europa.eu/erasmus_mundus/results_compendia/statistics_en.php

⁶⁰ Nacionalna kontakt tačka za Okvirne programe EU u BiH, posljednji put pristupljeno: 23.02.2010, dostupno na: <http://www.ncp-fp.ba/en/cooperation.aspx>

projekat, nego su predmet nadmetanja i ovise o kvaliteti projekata koji se žele finansirati iz ovih izvora. Od ulaska u pomenuti Program, BiH su dodijeljena 4 projekta⁶¹, iako je u okviru istih imala partnersku, a ne koordinacionu ulogu. Međutim, BiH je bila aktivna i u ranijim Okvirnim programima, konkretnije FP5 i FP6, te se procjenjuje da je u okviru istih uspjela izvući ca. 2.7 miliona €⁶², a što ukazuje na sposobnost razvijanja kapaciteta za apsorpciju fondova kroz pomenute programe, te njihovo korištenje kao dio priprema za puno učešće u FP7. Ovakvu vrstu pripremnih aktivnosti poželjno je primijeniti i u kontekstu pristupanja drugim Programima Zajednice na području obrazovanja. Naime, potrebno je potpuno iskoristiti mogućnosti koje pružaju programi Tempus i Erasmus Mundus, kao prethodnici LLP-a i YiA-e, a što će doprinijeti unaprijeđenju projekata i rukovodnih kapaciteta u svrhu poduzimanja neophodnih koraka ka iskorištavanju EU fondova namijenjenih obrazovanju.

Jedna od okolnosti koje olakšavaju učešće BiH u FP7 jeste činjenica da je navedeni Program centraliziran, odnosno da Evropska komisija upravlja sredstvima, što nije slučaj sa programima LLP i YiA, niti sa većinom fondova EU. Kada je riječ o iskorištavanju trenutno dostupnih instrumenata na području obrazovanja, učinci BiH po tom pitanju i dalje ukazuju na nedostatak kapaciteta. Ako zemlja želi izgraditi pozitivnu sliku o sebi, po pitanju svoje generalne spremnosti za prevazilaženje kompleksnosti koju nosi proces evropskih integracija, neophodno je pristupiti unaprijeđenju kapaciteta.

3.2 Iskorištavanje pruženih prilika za učešće u komponentama Programa LLP i YiA

Uzimajući u obzir trenutnu situaciju, kao i činjenicu da Memorandum o razumijevanju još uvijek nije potpisan, BiH nema mogućnost punog pristupa programima LLP i YiA. Međutim, u skladu sa ranijim navodima, navedeni programi se sastoje od određenih komponenti koje su, kao takve, otvorene za zemlje nečlanice EU, odnosno zemlje koje ne učestvuju u ovim programima, te je u tom smislu potrebno uzeti u obzir dosadašnje iskustvo BiH u vezi sa navedenim komponentama. Naredni segment pruža uvid u učešće BiH u okviru komponente Jean Monnet, unutar LLP-a, te Akcije 2 i 3.1, unutar programa YiA.

LLP: Komponenta Jean Monnet

Akcija Jean Monnet, predviđena programom LLP kao jedina komponenta otvorena za zemlje neučesnice, predstavlja inicijativu uspostavljenu 1990. godine, namijenjenu zemljama nečlanicama EU, koje žele unaprijediti obrazovanje po pitanju evropskih integracija. Navedeni cilj se postiže putem raznovrsnih aktivnosti, kao što je dodjela novčanih nagrada institucijama koje imaju istaknute profesore na području nastave i istraživanja u vezi Evropske unije, te finansiranje daljnjeg rada datih osoba; pribavljanje sredstava za uvođenje novih nastavnih metoda – specijaliziranih kurseva o evropskim integracijama u raznim područjima studija, itd. Korisnici pomenutih programa su akademske institucije i redovni profesori.

Na temelju dosadašnjeg iskustva, domaće institucije još uvijek nisu prepoznale mogućnosti koje navedeni programi pružaju. Za razliku od BiH, koja nikada nije aplicirala za dodjelu projekata predviđenih predmetnim programima⁶³, Hrvatskoj su 2008. godine dodijeljena čak 3 projekta, pri čemu je državi na taj način dodijeljeno 110.250 € finansijske pomoći⁶⁴. Kada je riječ o mogućnostima apsorpcije fondova trenutno dostupnih Hrvatskoj, Nacionalna agencija zemlje igra važnu ulogu u pribavljanju informacija i pružanju podrške svojim korisnicima. I pored deklarativne želje svih društvenih sfera u zemlji za približavanjem EU, **bosanskohercegovački univerziteti prilično zaostaju kada je riječ o specijaliziranim kursovima na temu evropskih integracija**. I kada su ovakvi kursevi predviđeni nastavnim planom i programom, najčešće se radi o izbornim predmetima, koji se kao takvi često i ne održe zbog nemogućnosti ispunjavanja potrebne kvote, u smislu broja studenata, koja bi uticala na njihovu ekonomsku efikasnost⁶⁵. Radi se dakle o još jednom argumentu za bolje iskorištavanje datih

⁶¹ U skladu sa bazom podataka dostupnom na oficijelnom web site-u Nacionalne kontakt tačke za Okvirne programe EU u BiH, BiH su dodijeljena 4 projekta. Međutim, upitno je koliko ja data informacija recentna, s obzirom da većina eksperata na ovom području procjenjuje da su postignuti učinci vrlo zadovoljavajući. Posljednji put pristupljeno: 19.02.2010, dostupno na: <http://www.ncp-fp.ba/en/activities.html#>

⁶² Amar Mirasidžija, Sektor za nauku i kulturu MCP-a, Intervju. 04.02. 2010.

⁶³ Jadranka Mihić, Task Manager pri Delegaciji Evropske komisije, Intervju iz augusta 2009.

⁶⁴ Evropska komisija/zvršna agencija za obrazovanje, audiovizuelni sektor i kulturu - Selection Results, LLP – Jean Monnet Programme Key Activity 1, Selection 2008, dostupno na: >> <http://eacea.ec.europa.eu/llp/ajm/documents/ajm2007.pdf> <<

⁶⁵ Ovaj zaključak je donesen na temelju intervjua sprovedenih tokom avgusta 2009. godine, sa fokusom na pregled trenutnih planova i programa, posvećenih evropskim

moćnosti finansiranja. U skladu sa navedenim, postavlja se pitanje da li domaći univerziteti uopšte posjeduju informacije o mogućnostima učešća u ovim programima. **Trenutno ne postoji niti jedna institucija koja bi pružala direktnu podršku i sprovodila promotivne kampanje o učešću u programu Jean Monnet.** U uslovima nepostojanja domaće nacionalne agencije, neophodno je da **postojeće institucije, koje su svjesne značaja predmetnih EU programa, te posjeduju iskustvo na području nastavnog plana i programa, kao i znanje o rukovođenju projektima, kao što je Nacionalni Tempus ured, poduzmu neophodne aktivnosti sa ciljem upoznavanja potencijalnih korisnika sa komponentom Jean Monnet.**

YiA: Akcije 2. i 3.1

BiH je već imala određenog uspjeha u pribavljanju finansijskih sredstava za finansiranje projekata kroz program Mladi u akciji, pri čemu je na taj način pribavila cca. 1.055.000 €, za period 2007–2009. Navedeni Program predviđa dvije komponente namijenjene zemljama Zapadnog Balkana, i to – Akciju br. 2, odnosno Evropski volonterski servis⁶⁶, kao i podakciju 3.1, koja predviđa suradnju sa zemljama susjedima EU na području dvije aktivnosti: Razmjena mladih, te Obuka i umrežavanje⁶⁷. Riječ je o centraliziranim komponentama, koje ne zahtijevaju postojanje Nacionalne agencije, a posebno su usmjerene na NGO sektor. Od kandidata se očekuje postojanje partnerske organizacije u bilo kojoj zemlji članici EU, sa ciljem kvalificiranja za učešće. Po ispunjenju navedenog uslova, datoj zemlji ZB će se odobriti učešće u konkretnoj akciji.

U skladu sa nedavnom analizom sprovedenom od strane Evropske komisije, **a u vezi pribavljanja odobrenja za projekte predviđene komponentom 2, BiH dobro napreduje.** Naime, 2007. godine dodijeljeno joj je 5 projekata, a 2008. godine 4 projekta, za razliku od Srbije i Hrvatske sa po jednim projektom dodijeljenim u istom periodu. Ipak, kada je riječ o komponenti 3.1, vodeće zemlje su Makedonija i Srbija, kojima je dodijeljeno dvostruko više projekata nego BiH.⁶⁸ Slabo učešće zemlje rezultat je **nedostatka informacija o mogućnostima učešća.** U skladu sa ranijim navodima, a kao posljedica propalog pokušaja uspostavljanja Omladinske agencije na državnom nivou, zemlja trenutno nema jednu specijaliziranu instituciju koja bi preuzela koordinacionu ulogu u promociji učešća u predmetnim programima.

Kao jedna od mogućih alternativa, **Omladinska komisija** je trenutno jedino tijelo koje se bavi navedenim pitanjima, iako je u posljednje vrijeme bila predmet negativnih kritika. Međutim, Komisija je od mjeseca januara 2010. godine u novom sastavu (smanjen je broj povjerenika), te joj je sjedište premješteno u urede MCP-a, što bi trebalo rezultirati poboljšanom koordinacijom. Komisija još nije počela funkcionirati punim kapacitetima, te trenutno radi na definiranju **strateških ciljeva** i izgradnji unutrašnjih kapaciteta. Jedan od ciljeva će zasigurno uključivati i **značajniju posvećenost pitanju podrške korisnicima prilikom pristupanja trenutno dostupnim komponentama programa Mladi u akciji.**⁶⁹

Još jedan pitanje koje treba riješiti, sa ciljem obezbjeđenja efikasnog korištenja YiA-e u BiH, jeste nedostatak nacionalne fokusne tačke, označene od strane SALTO-a, vanjske agencije Evropske komisije. SALTO je vanjska agencija Evropske komisije, koja se sastoji od 8 resursnih centara koji su djeluju na evropskim prioritetnim područjima, kada je riječ o pitanjima mladih. Pored organizovanja obuka i povezivanja partnerskih organizacija, uloga pomenute agencije uključuje i pružanje podrške nacionalnim agencijama, u okviru programa YiA, kao i koordinaciju centraliziranih komponenti navedenog Programa. Za svaku zemlju koja ne posjeduje svoju nacionalnu agenciju za program YiA, SALTO određuje jedan resursni centar/organizaciju, koja će se baviti pružanjem i širenjem informacija o programima potencijalnim korisnicima. Kada je riječ o BiH, ocijenjeno je da organizacije koje su se dobrovoljno prijavile za preuzimanje ove uloge nemaju odgovarajuće kapacitete za djelovanje u

integracijama, uz učešće: Prof. Valerije Šaula, Univerzitet u Banja Luka, Prof. Nezruk Ćurak, Prof. Vlade Azinović, Univerzitet u Sarajevu.

⁶⁶ Evropski volonterski servis (EVS) predstavlja dio programa Mladi u akciji, te ističe značaj volontiranja, kroz pružanje šanse studentima da se uključe u volonterske aktivnosti u inostranstvu, doprinoseći na taj način njihovom ličnom razvoju, kao i razvoju solidarnosti, međusobnog razumijevanja i tolerancije među mladim ljudima, u okviru ili van EU.

⁶⁷ Ova podakcija usmjerena je na razvoj veza između EU i zemalja partnera, i to putem (1) Razmjene mladih, sa ciljem spajanja mladih ljudi iz najmanje dvije zemlje, kako bi razmijenili svoja viđenja i iskustva po određenim pitanjima, i (2) pružanja mogućnosti obuke i umrežavanja, kroz razvoj kvalitetnih projekata nastalih na temelju suradnje mladih iz različitih zemalja.

⁶⁸ U toku 2007. i 2008. godine, u okviru Akcije 3.1., BiH je dodijeljen 31 projekat. Izvor: Bektaš, Meliha. Analiza Programa "Mladi u akciji" u Bosni i Hercegovini, Delegacija Evropske komisije u BiH, Sarajevo. Novembar 2009.

⁶⁹ Mirjana Nikolić, MCP, Omladinska komisija, Intervju. 04.02. 2010.

ulozi resursnih centara.⁷⁰ Nova Omladinska komisija usmjerena je na uspostavljanje povezanosti sa narednom fokusnom tačkom, kao i na jačanje kapaciteta neophodnih za diseminaciju informacija, te pružanje smjernica i podrške potencijalnim korisnicima, u vezi pisanja projekata.⁷¹ Ovaj krucijalni zadatak podrazumijeva **neophodnost Omladinske komisije da preuzme aktivniju ulogu kada je riječ o angažmanu omladinskih organizacija u učešću u programu YiA, i to putem efikasne outreach kampanje. Pored toga, navedena Komisija treba poraditi na svom imidžu legitimnog lidera na ovom području, kroz jačanje veza sa pripadnicima omladinskih organizacija, kao i efektivnijem i pravovremenom zadovoljenju potreba mladih, te pružanjem podrške u postizanju njihovih ciljeva.**

Uzimajući u obzir dosadašnji nedostatak koordinacije na ovom području, rezultati napora poduzetih sa ciljem pristupa programu YiA, mogu se ocijeniti kao pozitivni, u smislu apsorbiranih sredstava i sprovedenih aktivnosti. Međutim, 70% ukupnih sredstava dodijeljenih domaćim projektima apsorbirano je od strane 5 organizacija iz 4 grada BiH (Ključ, Mostar, Sarajevo, i Derventa)⁷², od ukupno 10 gradova⁷³ koji su učestvovali od 2007. godine. Navedene organizacije – učesnici upoznali su se sa programom YiA zahvaljujući svojim partnerima iz zemalja članica EU, što ukazuje na prednosti obakvih partnerstava. Neophodno je da se znanje usvojeno do sada, kao i iskorištene mogućnosti, prenese novim korisnicima, koji će se na taj način upoznati sa iskustvima organizacija koje su već uključene u ovaj proces.⁷⁴ Sa ciljem postizanja uspješnih rezultata na ovom području, potrebno je da lokalni resursni centar pruži efikasnu podršku domaćim omladinskim organizacijama, te osigura unaprijeđenje geografske i organizacione raspodjele fondova i mogućnosti.

⁷⁰ Na temelju analize EK o učešću BiH u programu YiA, nedostatak efikasnosti, pored slabih kapaciteta pojedinih organizacija po pitanju preuzimanja uloge koju nameće ovaj zadatak, posljedica je različitih pristupa prilikom odabira fokusne tačke pomenutih organizacija. 2006. godine, odabrane su tri organizacije, po kriteriju teritorijalne reprezentacije. Međutim, 2008. godine, odabrana je samo jedna organizacija, što je izazvalo određen stepen konfuzije unutar omladinskog sektora. Bektas, Meliha. Analiza Programa "Mladi u akciji" u Bosni i Hercegovini, Delegacija Evropske komisije u BiH, Sarajevo. Novembar 2009.

⁷¹ Mirjana Nikolić, MCP, Omladinska komisija, Intervju. 04.02. 2010.

⁷² Bektas, Meliha. Analiza Programa "Mladi u akciji" u Bosni i Hercegovini, Delegacija Evropske komisije u BiH, Sarajevo. Novembar 2009.

⁷³ Redoslijed gradova po broju dodijeljenih projekata: Ključ, Mostar, Banja Luka, Derventa, Sarajevo, S.Most, Gradiška, Jajce, Brčko, Zavidovići, Ibid. str.18

⁷⁴ Ibid.

ZAKLJUČAK

Zahvaljujući ratifikaciji Okvirnog sporazuma o općim principima učešća BiH u Programima Zajednice, zaključenog između Evropske zajednice i BiH, naša zemlja ima mogućnost pristupa 32 Programa Zajednice⁷⁵. Navedeni programi nose značajan finansijski potencijal, koji BiH trenutno ne iskorištava u potpunosti. Dok pojedini programi podrazumijevaju opsežne obaveze, uključujući institucionalne i zakonodavne reforme, kao i lokalnu finansijsku potporu za pokriće članskih naknada, ostale zemlje regiona kreću se mnogo bržim tempom ka pristupanju gore navedenim Programima Zajednice, pri čemu Hrvatska trenutno učestvuje u 12, Srbija u 5, Makedonija u 4, a BiH u samo jednom programu, tj. FP7⁷⁶.

Uzimajući u obzir dugoročni strateški cilj BiH, tj. Evropske integracije, učešće u Programima Zajednice predstavlja važan faktor kroz koji konkretna zemlja može pristupiti razvoju sposobnosti i izgradnji kapaciteta za postizanje statusa punopravne članice. U svrhu postepenog uspostavljanja institucionalnog i zakonodavnog okvira u skladu sa standardima EU, sposobnost učestvovanja u decentraliziranim programima, baziranim na nadmetanju, predstavlja ključni preduslov za potpuno iskorištavanje dostupnih fondova, po postizanju statusa punopravne članice EU.

Razmatranjem procesa pristupa članstvu u pomenuta dva Programa Zajednice, tj. Mladi u akciji i Cjeloživotno učenje, uočeni su izazovi i neophodnost institucija BiH da zajednički rade na zadovoljenju zahtjeva predviđenih navedenim programima i procesom integracije. Oba programa predstavljaju instrumente EU obrazovne politike i politike prema mladima, odražavajući ciljeve postavljene Lisabonskom strategijom – pretvaranje Evrope u društvo utemeljeno na znanju. BiH je podržala pomenute ciljeve kroz potpisivanje Bolonjske deklaracije, te je na taj način pristala na integraciju domaćeg obrazovnog sistema u Evropsko područje visokog obrazovanja. U tom smislu, pristupanje programima LLP i YiA predstavlja prirodan napredak u tom pravcu. Iako Brisel još uvijek ne pruža smjernice po pitanju napretka u ovom procesu, a s obzirom na nizak stepen implementacije osnovnih evropskih reformi, neophodno je da BiH zadrži svoj strateški fokus, jer predmetne reforme nije moguće ostvariti „preko noći“, nego poduzimanjem koncentriranih dugoročnih napora. Loša apsorpcija fondova, predviđenih obrazovnim instrumentima EU, treba biti shvaćena kao upozorenje, odnosno znak za potrebom posvećivanja veće pažnje otvorenim mogućnostima – ubrzanje kretanja zemlje ka EU, sa ciljem efikasnije apsorpcije dostupnih fondova u skladu sa trenutnim statusom, tj. statusom zemlje kandidata.

⁷⁵ Ako se uzmu u obzir sve podakcije/ programi, unutar jednog šireg okvira.

⁷⁶ Programi u kojima zemlje učestvuju su oni za koje su potpisani Memorandumi o razumijevanju, između korisnika i Evropske komisije. Ovdje nisu uzete u obzir podakcije, poput onih prikazanih u okviru LLP-a i YiA-e, kojima je moguće pristupiti i bez potpisivanja MoU.

PREPORUKE

Opće preporuke za pristupanje Programima Zajednice

- **Provođenje dubinske procjene kapaciteta i razvoj BiH strateškog pristupa Programima Zajednice**
S obzirom na zahtjeve koje je potrebno zadovoljiti sa ciljem pristupa svakom pojedinom programu, a koji se međusobno neznatno razlikuju, neophodno je **provesti detaljnu procjenu domaćih kapaciteta – sačiniti studiju izvodljivosti**, na temelju domaćih razvojnih prioriteta, te napora koje je neophodno poduzeti za pristupanje konkretnom programu. Poduzimanje pomenutih aktivnosti obezbijediti će prostor za strateško planiranje, koje će identificirati konkretne najizvodljivije, najekonomičnije programe, u skladu sa strateškim ciljevima BiH. Pored toga, mnogi programi predviđaju mogućnost učešća u pojedinim podakcijama, umjesto učešća u cijelom programu, a što će uticati na smanjenje ulazne naknade (primjera radi, moguće je navesti Erasmus, kao podprogram LLP-a sa akcentom na visokom obrazovanju). Pri tome, potrebno je izbjegavati ad-hoc planiranje, jer, pored ulazne naknade, svaki program nameće zemlji korisniku obavezu pokrića gubitaka u slučaju određenih finansijskih irregularnosti, vezano za fondove dodijeljene putem navedenih programa. Nadalje, neophodno je da potencijalni korisnici osiguraju odgovarajuće kapacitete kako bi mogli konkurirati za dodjelu fondova EU.
- **Izgradnja kapaciteta za decentralizirano upravljanje fondovima EU**
Ovisno o konkretnom programu, implementaciju Programa Zajednice moguće je ostvariti na dva načina; **centralizirano**, gdje Generalna direkcija Europske komisije rukovodi implementacijom datog programa ; ili **decentralizirano**, gdje zemlja korisnik preuzima odgovornost za adekvatnu implementaciju fondova EU. U tom smislu, **nacionalne agencije predstavljaju neovisna tijela, odgovorna za decentralizirano upravljanje fondovima EU**.

S obzirom da određeni Programi Zajednice, od interesa za BiH, zahtijevaju kapacitete za decentralizirano rukovođenje, zemlja mora obezbijediti odgovarajuću institucionalnu infrastrukturu, kao i ljudske resurse, koji će odgovoriti pomenutim zahtjevima, a sa ciljem nadmetanja za puno učešće u ovakvim programima. Riječ je o dugotrajnom procesu, što je vidljivo iz tekućeg postupka uspostave sistema decentralizirane implementacije, u svrhu upravljanja drugim fondovima EU (radi se prvenstveno o IPA-i), a za što je BiH potrebno znatno više vremena nego drugim zemljama u regionu . Uspostavljanje kapaciteta za decentralizirano upravljanje predstavlja važan indikator sposobnosti BiH da preuzme odgovornosti koje se vežu uz status članice EU. Obzirom na nevedeno, neophodno je ubrzati pomenuti proces, ako se zemlja želi izboriti za pozitivne ocjene i nastavak podrške u pokušajima pristupanja Programima Zajednice, kao i samoj Zajednici.

Povratak implementaciji Mape puta i Akcionog plana za učešće BiH u programima Cjeloživotnog učenja i Mladi u Akciji.

- **Prioritiziranje finansijske podrške mladih i obrazovanja**
Uzimajući u obzir postojeću situaciju na području domaćeg obrazovanja, brojne probleme sa kojima se suočava reforma visokog obrazovanja, sporu implementaciju Bolonjskog procesa, kao i nedostatak međusobne povezanosti i komplementarnosti obrazovnih programa i zahtjeva tržišta rada, te lošu mobilnost studenata i akademskog osoblja, itd. programi Cjeloživotnog učenja i Mladi u akciji predstavljaju instrumente za prevazilaženje pomenutih problema, te su, kao takvi, usklađeni sa nacionalnim strateškim ciljevima. Finansijska podrška obrazovnog sektora trenutno je ograničena na pokriće osnovnih operativnih troškova, koji nažalost nisu dovoljni za razvoj novog nastavnog plana i programa, modernizaciju obrazovanja, stipendije za studiranje u inostranstvu, itd. Pored toga, potpuno iskorištavanje mogućnosti predviđenih pomenutim programima dopunjava međunarodne obaveze BiH, a posebno integraciju domaćeg obrazovnog sistema unutar Evropskog područja visokog obrazovanja.
- **Ranije pokretanje procesa implementacije**
S obzirom na političku, birokratsku i administrativnu prirodu bosanskohercegovačke uprave, koja značajno usporava proces evropskih integracija, jako je bitno da BiH ranije pokrene implementaciju Mape puta za uključivanje u programe Cjeloživotnog učenja i Mladi u akciji, i to paralelno sa drugim, osnovnim refor-

mama na putu ka evropskim integracijama, a sa ciljem pokrića vremenskih gubitaka koji će se javiti kao posljedica visoko decentraliziranog i rascjepkanog upravnog i političkog sistema zemlje.

- **Nadogradnja Mape puta**

U ovom trenutku, Mapa puta za učešće BiH u programima LLP i YiA ukazuje na početne prednosti zemlje, kao i na potrebu za učešćem u istima, te interes stranih institucija za uspostavljanjem suradnje sa BiH. Međutim, Mapa puta ne pruža uvid u prednosti/nedostatke učešća, u kontekstu tehničkih zahtjeva koje je potrebno zadovoljiti, kao i spremnosti zemlje za njihovu implementaciju. Stoga, neophodno je da Mapa puta obuhvati i procjenu postojećih kapaciteta za ispunjenje uslova definiranih programima LLP i YiA. Ovo se posebno odnosi na procjenu izvodljivosti, u kontekstu sposobnosti domaćih kapaciteta da prilagode postojeće zakonodavstvo, te institucijski i finansijski okvir, zahtjevima navedenih programa, uz pružanje jasnih smjernica odgovornim institucijama.

- **Osnivanje Nacionalne agencije**

Proces osnivanja nacionalnih agencija u drugim jugoistočnim evropskim zemljama trajao je cca. 2-3 godine. Međutim, s obzirom da je pokušaj uspostavljanja Omladinske agencije za rukovođenje programom YiA propao, a kao posljedica nedostatka konsenzusa po tom pitanju, može se zaključiti da će proces osnivanja domaće nacionalne agencije trajati duže od 2-3 godine. Trenutno, u zemlji ne postoji niti jedna institucija koja bi mogla pružiti informacije i podršku u vezi mogućnosti učešća u dostupnim podakcijama programa LLP i YiA, bez obzira na nepostojanje formalnog Memoranduma o razumijevanju. Ako BiH želi u potpunosti iskoristiti prednosti predviđene dostupnim programima, neophodno je nastaviti ulagati napore sa ciljem osnivanja jedne državne agencije, koja bi bila odgovorna za pružanje podrške zainteresiranim korisnicima. S obzirom na preopterećenu javnu upravu zemlje, kao i regionalna iskustva na ovom polju, **preporučljivo je vođenje oba programa pod okriljem jedne Agencije, čime bi se izbjeglo preplitanje odgovornosti, kao i nastanak troškova osnivanja jedne dodatne administrativne strukture.**

Kratkoročne preporuke – šta se može učiniti u ovom trenutku?

Rad na boljem iskorištavanju trenutno dostupnih programa i fondova EU, putem jačanja učešća u komponentama LLP-a i YiA-e, uključujući Tempus i Erasmus Mundus, i to:

- **Poduzimanje napora na jačanju promocije**

Pravovremeno objavljivanje poziva za dostavljanje projektnih prijedloga, redovno snabdijevanje relevantnim podacima o programima, kao i širenje takvih informacija što većem broju potencijalnih korisnika (npr. putem umrežavanja sa potencijalnim institucijskim korisnicima, održavanje prezentacija na fakultetima, srednjim školama, akademskim i sajmovima zapošljavanja, itd.).

- Pored toga, potrebno je provesti i dodatnu procjenu napora poduzetih u promotivne svrhe, te uspostaviti dodatne metode podrške korisnicima, a sa ciljem jačanja učešća zemlje. U vezi s tim, Nacionalni Tempus ured je nedavno preuzeo obavezu promocije programa Erasmus Mundus. Potrebno je da zainteresirane institucije i dalje rade na razvoju takvih aktivnosti.

Pored toga, **nova Omladinska komisija treba preuzeti aktivniju ulogu u pribavljanju informacija o trenutno dostupnim komponentama programa Mladi u akciji.** Trebalo bi i da pomenuta Komisija uključi i pribavi savjete uspješnih BiH organizacija, koje su aktivno učestvovala u programima ovog procesa.

- **Uspostavljanje mahanizama podrške namijenjenih organizacijama i korisnicima koji žele učestvovati u predmetnim programima, ali ne posjeduju adekvatne kapacitete, kao ni znanje u pisanju projekata.** Sve do konačne uspostave Nacionalne agencije, koja bi preuzela pomenute odgovornosti, Omladinska komisija bi trebala raditi na uspostavi internih kapaciteta za distribuciju informacija i usmjeravanje korisnika na pravu adresu, koja će im pružiti odgovarajuću podršku, kao npr. SALTO ili druge organizacije sa iskustvom na ovom polju, ne zanemarujući pri tome održavanje raznih seminara/programa, kao i osnivanje jedne sveobuhvatne web stranice, koja će pružati različita obavještenja i FAQ.

BIBLIOGRAFIJA

Dokumenti

- Agencija za mobilnost i programe Europske unije. *Godišnje izvješće o radu Agencije Za mobilnost i programe Europske unije za 2008. godinu*, Zagreb, Januar 2009.
- Commission of the European Communities. *Bosnia and Herzegovina 2009 Progress Report*, SEC(2009) 1338, Brussels, 14.10.2009, dostupno na: <http://www.delbih.ec.europa.eu/docs/ProgressReport20092.pdf>
- Council decision of 2 June 2005 concerning the conclusion of a Framework Agreement between the European Community and Bosnia and Herzegovina on the general principles for the participation of Bosnia and Herzegovina in Community Programmes. Official Journal of the European Union No. L192/80
- Decision No 1719/2006/EC of the European Parliament and of the Council of 15 November 2006 – establishing the 'Youth in Action' programme for the period 2007 to 2013, OJ L327/30, dostupno na: <http://eurlex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=OJ:L:2006:327:0030:0044:EN:PDF>
- Decision No 1720/2006/EC of the European Parliament and of the Council of 15 November 2006 – establishing an action programme in the field of lifelong learning, OJ L327/45, dostupno na: <http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=OJ:L:2006:327:0045:0068:en:PDF>
- EC Audiovisual, Education & Culture Executive Agency - Selection Results, LLP – Jean Monet Programme Key Activity 1, Selection 2008, dostupno na: <http://eacea.ec.europa.eu/llp/ajm/documents/ajm2007.pdf>
- EC Directorate General for Education and Culture, *The EU contribution to the European Higher Education Area*, Luxembourg, Publications Office of the European Union, 2010, dostupno na: http://ec.europa.eu/education/pub/pdf/higher/ehea_en.pdf
- European Commission Communication - *Mobilising the brainpower of Europe: enabling universities to make their full contribution to the Lisbon Strategy*, COM(2005) 152, Brussels, 20.4.2005, dostupno na: <http://eurlex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=COM:2005:0152:FIN:EN:PDF>
- European Commission/Executive agency, Education, Audiovisual and Culture, *Accepted projects - Tempus IV – 2008, Breakdown of projects by partner country, region and type of project*, dostupno na: http://eacea.ec.europa.eu/tempus/results_compendia/documents/stats_tempus_4_2008_accepted_a.pdf
- European Commission/Executive Agency, Education, Audiovisual and Culture, "Annex IV: Erasmus Mundus and Western Balkans & Turkey Window students by nationality and gender 2009/2010 (main, reserve list and non-selected list) alphabetic order of total applications, dostupno na: http://eacea.ec.europa.eu/erasmus_mundus/results_compendia/statistics_en.php
- European Commission/Executive Agency, Education, Audiovisual and Culture, *Breakdown of applications by country of the applicant and by type of projects (Tempus IV - Second Call for proposals)*, dostupno na: http://eacea.ec.europa.eu/tempus/results_compendia/documents/stats_tempus_4_2008_accepted_a.pdf
- European Commission/Executive agency, Education, Audiovisual and Culture, "Erasmus Mundus Students by Nationality and Gender from 2004-05 to 2008-09". dostupno na: http://eacea.ec.europa.eu/erasmus_mundus/results_compendia/statistics_en.php
- GTZ, Komisija za koordinaciju pitanja mladih, *Mladi trebaju omladinsku politiku! – Analiza položaja mladih i omladinskog sektora u Bosni i Hercegovini*, GTZ, Sarajevo, 2008, dostupno na: www.mladi.gov.ba
- Markuš, Ranko and Emir Hadžikadunic, *Decentralizirani sistem upravljanja fondovima Evropske unije (DIS) – Analitički pregled njegovog značaja i razvoja u BiH*, ACIPS, Sarajevo, March 2009.
- Markuš, Ranko. *Kada će IPA biti u našim rukama? – Uspostavljanje decentralizovanog sistema upravljanja fondovima EU*, ACIPS, Sarajevo, January 2010.
- Meliha Bektas, Analiza Programa "Mladi u akciji" u Bosni i Hercegovini, Delegation of the European Commission to Bosnia and Herzegovina, Sarajevo, November 2009
- Vijeće Ministara BiH, *Strateški pravci razvoja obrazovanja u Bosni i Hercegovini sa planom implementiranja 2008.-2015.*, BiH 2008, dostupno na: http://www.mcp.gov.ba/zakoni_akti/strategije/Archive.aspx?template_id=19&pageIndex=1
- Vijeće Ministara BiH, *Mapa puta i Plan aktivnosti za uključivanje BiH u EU Programe za cjeloživotno učenje i Mladi u Akciji (do 2013. godine)*, Službeni glasnik BiH broj 15/6. July 2008.

Intervjui i događaji

- Amar Mirašdžija, Sektor za nauku i kulturu MCP-a, Intervju, 04.02.2010.
- Esma Hadzagic, Pomoćnica za obrazovanje u MCP-u, e-mail prepiska 20.01.2010.
- Jadranka Mihic, Okrugli sto ACIPS-a „Uspostavljanje decentralizovanog sistema upravljanja fondovima EU: Monitoring napretka procesa i preporuke za naredne korake“ Panel II: „Pristupanje BiH drugim fondovima Evropske unije: Fokus na Programe zajednice“, Sarajevo, 27.01.2010.
- Jadranka Mihić, Task Manager pri Delegaciji Evropske komisije, Intervju. Januar 2009.
- Jan Zlatan Kulenovic, Direktor Omladinske informativne agencije, Okrugli sto ACIPS-a „Uspostavljanje decentralizovanog sistema upravljanja fondovima EU: Monitoring napretka procesa i preporuke za naredne korake“ Panel II: „Pristupanje BiH drugim fondovima Evropske unije: Fokus na Programe zajednice“, Sarajevo, 27.01.2010.
- Mirjana Nikolic, MCP, Omladinska komisija, Intervju. 04.02.2010.
- Vladimir Pandurević, Task Manager pri Delegaciji EK u BiH, 20.01.2010. Intervju.

Internet izvori

- *Agency for Mobility and European Union Programmes (Croatia)*, dostupno na: www.mobilnost.hr
- EC DG EAC, Tempus: Modernization of Higher Education in Countries Surrounding the EU, dostupno na: <http://ec.europa.eu/>
- EC Education, Audiovisual & Culture Executive Agency, *About Tempus IV (2007-2013)*, dostupno na: <http://eacea.ec.europa.eu/>
- European Commission, *The Lifelong Learning Programme 2007-2013 – Glossary*, dostupno na: <http://ec.europa.eu/>
- European Union Parliament, *Lisbon European Council 23 and 24 March Presidency Conclusion*, dostupno na: <http://www.europarl.europa.eu/>
- EU portal *2007-2013.eu*, dostupno na: <http://www.2007-2013.eu/>
- Karabegović, Dženana. *Bolonja kako kome odgovara*. Radio Slobodna Evropa, Sarajevo, 19.11.2009. dostupno na: <http://www.slobodnaevropa.org/>
- *Nacionalna Agencija za evropski obrazovni program i mobilnost (FYORM)*, dostupno na: <http://na.org.mk/index.php/>
- National Contact Point for EU Framework Programmes in BiH, dostupno na: <http://www.ncp-fp.ba/>
- National Tempus Office Bosnia and Herzegovina, *Tempus in Bosnia and Herzegovina*. dostupno na : <http://www.tempusbih.com/>
- Portal on EU Funding, *2007-2013.eu*, dostupno na: <http://www.2007-2013.eu/>
- Sarajevo x.com, *Provjera diploma državnih službenika stečenih na pravnim fakultetima*, Sarajevo 27.12.2007. dostupno na: <http://www.sarajevo-x.com/>
- Škuletić, Sanja. *Mnogo diploma, malo znanja*. Dnevni Avaz, Sarajevo, 17.01.2010. dostupno na: <http://www.dnevniavaz.ba/>

Emina Ćosić, je istraživač pri ACIPS-u, te je, u pomenutom svojstvu, učestvovala u istraživanjima na različite teme relevantne za reforme u BiH, kao i sam proces europskih integracija, od kojih je većina fokusirana na domaći obrazovni sistem. Stekla je zvanje Magistra na području ljudskih prava i demokratije, pri Centru za interdisciplinarne postdiplomske studije Univerziteta u Sarajevu, te je prethodno diplomirala Filozofiju i Historiju umjetnosti, na Univerzitetu u Louisville, SAD.

Asocijacija Alumni Centra za interdisciplinarne postdiplomske studije (ACIPS) je nevladino udruženje eksperata u području evropskih integracijskih procesa, demokracije, ljudskih prava, upravljanja državom, humanitarnih poslova, rodni studija i religijskih studija. Asocijacija je osnovana u februaru 2003. godine, kao rezultat aktivnosti Centra za interdisciplinarne postdiplomske studije Univerziteta u Sarajevu. ACIPS je proizvod težnje da se na jednom mjestu okupi intelektualni i liderski potencijal magistara ove obrazovne institucije. Članovi organizacije aktivni su u vladinom i nevladinom sektoru, civilnom društvu i međunarodnim organizacijama u BiH i regionu.

Primarni interes organizacije jeste buđenje i razvijanje javne svijesti o ključnim temama u društvu kroz sprovođenje istraživačkih i studija javnih politika. Osim direktnog angažmana u kreiranju i istraživanju politika, ACIPS također održava redovnu komunikaciju sa političarima, građanima BiH, predstavnicima NVO sektora i medija.

Dugoročni strateški ciljevi ACIPS-a su:

- Identificirati najrelevantnija pitanja u procesima evropskih integracija i izazove sa kojima se danas BiH suočava;
- Ostvariti visok standard nezavisnog istraživanja politika, primjenjivog u kontekstu BiH;
- Širiti rezultate istraživanja politika i proistekle stavove relevantnim interesnim stranama i široj javnosti, te zagovarati implementacije ovih rezultata;
- Ostvarivanje dijaloga i saradnje sa drugim institucijama za istraživanje politika, vladama i organizacijama civilnog društva u BiH i širem regionu.

UČENJE KROZ DJELOVANJE

Pregled procesa pristupanja BiH Programima Zajednice: Cjeloživotno učenje i Mladi u akciji

Izdavač: Asocijacija Alumni Centra za interdisciplinarne postdiplomske studije (ACIPS)
Zmaja od Bosne 8, 71000 Sarajevo
Za izdavača: Sanel Huskić
Istraživač: Emina Čosić
Prevod: Ehlimana Medić
Dizajn i prelom: Enes Huseinčehajić

Sarajevo, Februar 2010